

Riksdagens protokoll 1996/97:4

Fredagen den 20 september

Protokoll
1996/97:4

Kl. 9.00 – 11.58

14.00 – 14.01

1 § Överlämnande av budgetpropositionen

Anf. 1 TALMANNEN:

Debatten inleds med att finansministern för riksdagen redovisar budgetpropositionen. Därefter genomförs en debatt i enlighet med regler som överenskommits mellan företrädare för riksdagens partier och som framgår av föredragningslistan.

Anf. 2 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Fru talman! Jag ber härmed att få överlämna budgetpropositionen för år 1997. Den innebär en väsentlig nyhet jämfört med tidigare. Jag kommer inte bara att överlämna den i form av en sedvanlig skriftlig budgetproposition utan också som komplement i form av en cd-skiva. Den här budgeten kommer att vara tillgänglig för hela svenska folket fr.o.m. nu på Internet, i cd-romform och i sedvanlig skriftlig form.

Finansministern överlämnade regeringens proposition 1996/97:1 med förslag till statsbudget för budgetåret 1997, m.m.

Fru talman! Minnet är kort i den ekonomiska politiken. För bara två tre år sedan hade Sverige ett skenande budgetunderskott, en skuldsättning som vi var på väg att tappa kontrollen över och ränteutgifter i statsbudgeten som var som en fet gökunge som trängde ut alla andra statliga utgifter. Vi hade inte bara statsfinansier i olag. Vi hade en ekonomi där det mesta gick åt fel håll. Tre år i rad hade vi negativ ekonomisk tillväxt. Investeringsarna rasade, arbetslösheten tredubblades, räntorna sköt i höjden, och vi gjorde oss beroende av utländska långgivare.

När den socialdemokratiska regeringen tillträdde 1994 var det nödvändigt att omedelbart ta itu med dessa problem. Den första uppgiften, den som under alla omständigheter måste lösas, var att ta itu med de skenande statsfinanserna. Det har under den period som har gått sedan hösten 1994 vidtagits mycket omfattande åtgärder i form av ett saneringsprogram som till stora delar redan har beslutats och genomförts av den här riksdagen. Det har varit mycket tufft och mycket besvärligt, och det har utsatt svenska folket för stora påfrestningar. Men vi kan se resultaten av den utveckling som har skett.

*Överlämnande av
budgetpropositionen*

Den budget som jag just har lagt på talmannens bord innebär att vi är på väg att nå de budgetpolitiska mål som vi har satt upp. Vi har sagt att vi skall få ned underskottet i de offentliga finanserna till under 3 % 1997. Det kommer vi att klara. Jag är övertygad om att vi gör detta, och det krävs ingen kreativ bokföring för att nå det målet. Vi räknar med ett underskott nästa år på 2,6 % av BNP. Vi räknar även med att klara nästa mål som vi har satt upp, att få offentliga finanser i balans 1998. Också detta mål ligger inom räckhåll. Vi räknar med att den offentliga skulden minskar, och det är en minskning som redan har börjat. 1994 nådde skulden sitt maximum. Vi fick en nedgång 1995, och vi får en fortsatt nedgång 1996 och med all sannolikhet också 1997 och framöver. Detta är viktigt, eftersom det visar att vi är på väg att få kontroll över statsfinanserna, och det i sin tur är nödvändigt för att vi skall få kontroll över ekonomin i stort. Det är en nödvändig förutsättning för att vi skall återvinna framtidstro, viljan och förmågan att satsa och att se framåt, en förmåga och framtidstro som till stor del hade gått förlorad under de gångna åren.

Detta är en budget som inte innehåller några stora överraskningar. Vi arbetar nu med en ny budgetprocedur som riksdagen har varit med om att utarbeta. Jag tror att den innebär stora fördelar. Det handlar inte bara om att vi arbetar med kalenderår i stället för som tidigare budgetår. Det handlar inte bara om att budgeten presenteras i en nyare, fräschare och modernare förpackning, utan det handlar framför allt om att få bättre ordning och reda och bättre disciplin i budgetprocessen. Den delen handlar inte om partipolitik, utan den handlar om att ge utrymme för politiska prioriteringar – och där kan uppfattningarna förvisso skilja sig åt – så att utgifterna inte sipprar i väg åt olika håll. Tvärtom är det medvetna politiska beslut som avgör vilka områden som vi skall satsa på och vilka andra områden som får stå tillbaka. Det är en stor landvinning att vi har kunnat genomföra dessa förändringar. Jag tror att det kommer att hjälpa oss att undvika den typ av statsfinansiella katastrofer som vi har upplevt i det förgångna och som har skapat så många problem för Sverige och för svensk ekonomi.

Om vi ser på den svenska ekonomins utveckling ser det i många avseenden bättre ut nu än vad det gjorde så sent som i våras. Inflationen är nu nere på rekordlåg nivå. Den senaste tolv månaders siffran är 0,3 %. Det finns de som har uttryckt oro över detta. De talar om riskerna för deflation och säger att det vore bra med litet högre inflation. Jag delar inte den uppfattningen, och jag förstår inte den uppfattningen. Det finns ingen risk för deflation i Sverige. Tvärtom står vi allt tydligare inför en konjunkturuppgång. Att priserna inte ökar på mat, boende, kläder och resor är jag övertygad om att en överväldigande majoritet av svenska folket tycker är bra. Vi skall slå vakt om dessa landvinningar. De är också en nödvändig förutsättning för att det skall gå bra i ekonomin i andra avseenden.

Exporten fortsätter att gå bra, trots att kronan har stärkts väsentligt sedan förra sommaren. Även nästa år får vi en kraftig ökning av exporten. Det bidrar till att vi får ett växande överskott i våra utrikesbetalningar. Det bidrar till att vi kan börja amortera av på den stora utlandsskuld som vi har dragit på oss under de gångna åren.

Investeringarna fortsätter att öka kraftigt, framför allt i år men även nästa år. Det är en förutsättning för att vi skall kunna bygga ut vår pro-

duktionsapparat, att skapa nya jobb, som ett led i kampen mot arbetslösheten.

Räntan fortsätter att sjunka. Och jag tror att det finns utrymme för ytterligare räntenedgång. Det tar tid innan det får effekt på företagets investeringsbeslut. Men jag är övertygad om att vi kommer att se effekterna under 1997 och framöver. I själva verket har räntenedgången under den senaste tiden gått så fort att räntan redan ligger lägre än i de kalkyler som ligger till grund för budgetpropositionen för de kommande åren.

Vi står inför en konjunkturuppgång. Det finns alltför tecken på detta. Senast i går kom en ny konjunkturbarometer från Konjunkturinstitutet som stärker bilden av en förestående konjunkturuppgång. Vi ser den i Sverige, och vi kommer också att se den i övriga Europa. Vi får en högre tillväxt i år, och framför allt nästa år, än vi räknade med tidigare. Och vi får bättre fart än tidigare på den privata konsumtionen, som har fått hållas tillbaka under åtskilliga år.

I mångt och mycket ser det alltså bra ut. Det går bättre för svensk ekonomi. Framtidstron och optimismen kommer att öka. Det är jag övertygad om. Men det finns också, och det skall vi inte sticka under stol med, allvarliga problem i den svenska ekonomin som det återstår att bemästra. Det i särklass viktigaste problemet och det som måste ha allra högsta prioritet är arbetslösheten. Att bekämpa arbetslösheten och öka sysselsättningen är, och förblir, den viktigaste uppgiften för den ekonomiska politiken. Regeringen har satt upp målet att halvera den öppna arbetslösheten till år 2000. Jag försäkrar att vi skall göra allt som står i vår makt för att uppnå det målet.

Det var många som sade att målet om att sanera statsfinanserna var orealistiskt. Det skulle vi inte klara. Den politik som presenterades dög inte för att klara den uppgiften. Ingen säger så längre, för alla kan se att det var fel. De kan se att vi klarar att nå de mål som vi satt oss för. Det går t.o.m. fortare än vi själva räknade med. Sverige är på väg att få de starkaste statsfinanserna i Europa och i EU.

På samma sätt som vi klarade det målet – vi har inte haft mer än två år på oss i regeringsställning – skall vi också klara målet att under en fyraårsperiod halvera den öppna arbetslösheten. Det kommer att hjälpas av den konjunkturuppgång som vi står inför och det kommer att hjälpas av en rad åtgärder som riksdagen har beslutat, senast i somras i samband med sysselsättningspropositionen. En stor del av de åtgärderna har ännu inte ens trätt i kraft.

Och inte nog med det: Vi kommer fortlöpande att följa upp utvecklingen. Varje halvår skall vi ha en avstämning, en kontrollstation, för att se hur det går när det gäller sysselsättningen. Om vi inte tycker att utvecklingen följer de banor som vi vill att den skall gå i, har vi självfallet en beredskap för att vidta ytterligare åtgärder för att få ned arbetslösheten och öka sysselsättningen.

Jag vill också betona att vi skärper ambitionerna när det gäller de offentliga finanserna. Vi har tidigare sagt att vi sträcker oss fram till balans 1998, och vi klarar det. Det finns skäl att höja ambitionerna, att eftersträva varaktiga överskott i de offentliga finanserna bortom 1998. Detta knyter an till gammal god tradition i Sverige – och, dristar jag mig att säga, till gammal god socialdemokratisk tradition. De mest framgångsrika perioderna i svensk ekonomisk politik under efterkrigstiden – man kan

peka på 50- och 60-talen – har nämligen varit perioder med hög ekonomisk tillväxt som gav utrymme både för stigande reallöner och för reformer och förbättringar av välfärden. Vi hade full sysselsättning och ett blomstrande näringsliv. Samtidigt kunde vi hålla en låg inflation, en stark utrikesbalans och ett sparande i den offentliga sektorn, ett kollektivt gemensamt sparande.

De här sakerna hänger samman. Det är ingen tillfällighet att det var på det sättet. Med ett kollektivt sparande får vi en ökad tilltro till vårt pensionssystem och till våra socialförsäkringar. Det i sin tur ger människorna en ökad framtidstro och en ökad benägenhet att satsa. Det gäller både individer och företag.

Det handlar om ett sparande som skall vara tillräckligt stort för att betala de ökade investeringar som vi vill ha i framtiden, den utbyggnad av näringslivet som är nödvändig för tillväxten och framför allt för att öka sysselsättningen och få ned arbetslösheten. Därför är det en önskvärd ambition att vi kan etablera ett överskott i de offentliga finanserna bortom 1998. Jag ser att det är möjligt att göra detta utan att lägga fram nya sparpaket och utan att komma med nya skattehöjningar.

Ordning och reda i statsfinanserna skall vi alltid ha. Vi måste alltid vara försiktiga och gnetiga och alltid hålla hårt i kronorna, för ytterst är det skattebetalarnas kronor vi talar om. Men vi behöver inte komma med nya stora sparpaket och skattehöjningar för att klara den här ambitionen. Vi klarar den ändå. Med en hygglig ekonomisk tillväxt är detta inom räckhåll.

Att vi i dag för första gången på många år kan ta del av en budget som inte innehåller nya sparpaket och nya skattehöjningar är i sig en stor landvinning och ett bevis för att den ekonomiska politiken är på väg att lyckas.

Den största besparingen på statsutgifterna, alla kategorier, som vi är på väg att ta hem gäller statsskuldräntorna. Med ett fullt genomfört saneringsprogram på 126 miljarder kronor kommer statsskuldräntorna år 1998 att vara 19 miljarder kronor lägre än de skulle ha varit om vi inte hade genomfört detta program. Det är den största utgiftsbesparing som vi över huvud taget kan se i budgeten, och det är naturligtvis en mycket stor framgång att vi kan åstadkomma detta. Det skapar utrymme för en kraftfull satsning på sysselsättning och det skapar utrymme för fördelningspolitiska insatser i framtiden.

Den budget som jag har lagt i dag är på nytt ett uttryck för samarbetet mellan Socialdemokraterna och Centerpartiet. Det samarbete som har bedrivits sedan förra året och som har följts upp i år i vårpropositionen och i sysselsättningspropositionen kommer till uttryck också nu i budgetpropositionen.

Det är inte så att vi har diskuterat varenda enskild detalj i budgeten. Det kan finnas enstaka frågor där vi har delade meningar, men i allt väsentligt står vi gemensamt bakom det här förslaget. Det är naturligtvis en oerhörd styrka att detta samarbete har fortsatt och fördjupats. Det är en oerhörd styrka att vi har en majoritet för den ekonomiska politiken. Det i sig är en viktig signal ut till hela svenska folket och ut till dem som finns på marknaderna om att vi har läget under kontroll, att utvecklingen går åt rätt håll och att det finns förutsättningar för lägre räntor och för en allt stabilare situation i framtiden. Detta är nödvändigt för att vi skall klara de

viktiga uppgifter som vi har framför oss: att bekämpa arbetslösheten, att halvera den till år 2000 och att återskapa tillväxt, utveckling och framtidstro i svensk ekonomi.

(Applåder)

Anf. 3 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Budgetpropositionen är inte bara en sammanställning av statens inkomster och utgifter. Den är också ett uttryck för politisk vilja och förmåga. Regeringen vill pressa ned arbetslösheten, men man förmår inte skapa förutsättningarna.

Budgetpropositionen innehåller inga överraskningar. Därför kommer arbetslösheten att förbli hög. Därför är budgetpropositionen en kapitulation. Regeringen sviker inte bara de arbetslösa utan också alla hushåll som dignar under de höga skatter som betalar AMS-åtgärder och stöd.

När Erik Åsbrink var skatteminister i den förra socialdemokratiska regeringen inleddes den dramatiska försämringen av tillväxt och sysselsättning. Då började budgetunderskottet skena. Under den tiden mer än fördubblades arbetslösheten, samtidigt som statens finanser försämrades med mer än 70 000 miljoner kronor. Tre år senare övertog den regering som han nu tillhör en ekonomi som hade börjat läka. Tillväxten hade tagit fart. Arbetslösheten minskade och statsfinanserna förbättrades.

I dag ser vi följderna av de senaste årens återgång till den politik som en gång förde Sverige in i krisen. Visserligen tvingades den nya socialdemokratiska regeringen att fortsätta den sanering av statens finanser som vi inledde, men man valde fel väg. Tyngdpunkten blev massiva skattehöjningar på arbete och investeringar. Sammanlagt har skatterna höjts med 90 miljarder kronor.

De största skattehöjningarna har drabbat låg- och medelinkomsttagare i Sverige hårt.

Tillsammans med återställare och återregleringar har det lett till att arbetslösheten åter börjat öka. I dag är fler arbetslösa än för två år sedan. I augusti var 396 000 människor öppet arbetslösa, och ytterligare 150 000 deltog i olika AMS-åtgärder.

Bakom dessa dystra och kalla siffror finns människor av kött och blod som drabbas hårt. Deras ekonomi försämras, och deras självkänsla blir sämre. Ofta uppkommer sociala problem.

Arbetslösheten drabbar oss alla. På LO-kongressen bekräftade Göran Persson att varje procentenhet arbetslöshet, var och en av de många människor som finns bakom den procentenheten, kostar 10 miljarder kronor i utebliven produktion och kostnader för arbetslösheten. Dagens arbetslöshet kostar därmed varje svenskt hushåll i genomsnitt mer än 30 000 kr per år. Bidragsberoendet ökar därmed också hos dem som har ett jobb. Till det kommer att förutsättningarna till följd av dessa kostnader naturligtvis försvagas när det gäller den viktiga gemensamma uppgiften att ge ett ordentligt stöd till dem som verkligen behöver det på grund av exempelvis handikapp eller sjukdom.

I valrörelsen 1994 ställde Socialdemokraterna ut stora löften om en lyckosam kamp mot arbetslösheten. I dag är löftena svikna. Regeringen tror inte ens själv på sin politik. I budgetpropositionen ger regeringen upp målet om att halvera den öppna arbetslösheten till sekelskiftet. Man räk-

Prot. 1996/97:4

20 september

*överlämnande av
budgetpropositionen*

nar med att den totala arbetslösheten år 2000 kommer att vara nästan 10 %, 400 000 människor.

För att bryta den negativa utvecklingen och skapa förutsättningar för en stark tillväxt, en rejäl uppgång i antalet nya arbetstillfällen och ökat välstånd för alla krävs en kraftfull omläggning av politiken. Regeringen säger ju själv i budgetpropositionen att en positiv utveckling kräver att ”viktiga beslut måste fattas rörande lönebildningen, arbetsmarknaden, energipolitiken, pensionssystemet och den offentliga sektorn”.

Man letar förgäves efter förslag för att åstadkomma de nödvändiga förändringarna. Det viktiga beslutet om ett nytt pensionssystem skjuts ytterligare på framtiden.

Erik Åsbrink sade tidigare att den socialdemokratiska regeringen skall göra allt vad som står i dess makt för att pressa ned arbetslösheten. Är detta allt som står i er makt när arbetslösheten är högre än någonsin i modern tid? Det kommer förslag i vår, säger Erik Åsbrink. Om ni har förslag, varför kommer de inte nu? Vi skall ha kontrollstationer, säger Erik Åsbrink. Vi skall se hur sysselsättningen utvecklar sig. Men det ser vi redan i dag. Arbetslösheten har stigit till rekordnivåer. Om det vid kontrollstationerna visar sig att det behövs, skall vi vidta ytterligare åtgärder. Men varför inte vidta dem nu? Det är nu människorna behöver hopp och framtidstro. Det är nu människorna behöver jobb, inte till våren, inte nästa år.

Det är att svika människorna, Erik Åsbrink. Vad är det för åtgärder som ni inte kan ta fram nu? När skall ni lägga fram förslag? När inser ni att det krävs en omläggning av politiken?

Svara på dessa frågor, inte för min skull utan för de svenska medborgarnas skull.

Regeringen aviserar också ytterligare en återgång till det gamla. Enligt regeringen bör målet vara permanenta överskott i de offentliga finanserna. Inte, som man skulle tro och diskutera, för att minska statsskulden utan för att finansiera framtida investeringar. Men det var inte offentliga investeringar som skapade IKEA. Tvärtom har den politiken försvagat möjligheterna för den privata sektorn, för företagen, att skapa de nya jobben. Det har vi sett under 70- och 80-talet.

I avsaknad av egna förslag har regeringen gett Sveriges landshövdingar uppdraget att ansvara för diskussioner om regionala åtgärder som skulle kunna främja tillväxt och sysselsättning, något som man kallar ”partnerskap för tillväxt”.

Fru talman! Det Sverige behöver är ledarskap för tillväxt. Det går att skapa förutsättningar för en annan utveckling, för ett Sverige där tillräckligt många nya jobb tillåts växa fram, där ekonomin stärks och där det blir möjligt för de allra flesta att leva på sin lön. Men det kräver en annan politik än den regeringen hittills fört. Det krävs en politik som grundas på insikten om att vi politiker inte kan skapa jobb men att vi kan skapa mer eller mindre goda förutsättningar för de människor runt om i Sverige som driver dagens företag och funderar på att starta morgondagens. Det är de som måste känna att det lönar sig att bygga ut, att starta nytt och att anställa fler.

Då duger det inte att chockhöja skatten på arbete så att det blir dyrare att anställa, att införa dubbel skatt på investeringar, att tvinga företag att

betala moms innan de själva fått in den eller att göra det krångligare att anställa genom fler och hårdare regleringar.

Det krävs i stället en politik som skapar ett bra näringsklimat och river dagens många hinder för nya jobb. Skatten på arbete för framför allt låg- och medelinkomsttagare måste sänkas rejält och den dubbla skatten på investeringar naturligtvis slopas helt. För varje procentenhet arbetslösheten sänks kan kommunalskatten sänkas med en krona. Arbetsrätten måste reformeras så att den trygghet som ligger i möjligheterna till ett nytt arbete stärks. Dessutom måste en utbildningssatsning värd namnet genomföras. Ökad kunskap och större kompetens förbättrar inte bara möjligheterna att få arbete, det möjliggör också ett arbete som är bättre betalt.

Fru talman! Under motionsperioden kommer vi moderater att lägga fram förslag om en omläggning av politiken som kan skapa förutsättningar för ett Sverige där människor och företag tillåts växa, där arbetslösheten steg för steg kan pressas tillbaka och där skatten kan sänkas så att man kan leva på sin lön.

(Applåder)

Anf. 4 PER-OLA ERIKSSON (c):

Fru talman! Regeringens budgetproposition för 1997 läggs fram i ett läge när Centerpartiet och regeringen samarbetat om den ekonomiska politiken under ungefär ett och ett halvt års tid, dvs. från den 5 april i fjol. Det har varit ett betydelsefullt och konstruktivt samarbete. Det har också starkt bidragit till att många ekonomiska kurvor i Sverige i dag pekar åt rätt håll. Genom samarbetet manifesteras också att det finns en politisk stabilitet för en ekonomisk politik inriktad på budgetbalans år 1998.

Med den nya budgetpropositionen markeras också starten på en helt ny budgetprocess i riksdagen. Först och främst innebär beslutet om ett utgiftstak en bättre kontroll av statens utgifter. Fördelningen av utgifterna på de olika utgiftsområdena tvingar fram prioriteringar på ett helt annat sätt än vi tidigare har varit vana vid. Jag är övertygad om att alla ekonomiska bedömare inte ännu till fullo insett utgiftstakets och den nya budgetprocessens betydelse för den ekonomiska stabiliteten.

Budgetpropositionen har, som finansministern tidigare sagt, i flera avseenden varit föremål för överläggningar mellan Centerpartiet och regeringen. Budgetpropositionen är därför i flera avseenden frukten av ett gemensamt arbete. I andra delar kommer vi från Centerpartiet att lägga fram våra förslag under den allmänna motionstiden. Vi har inte gått in i exakt varenda detalj.

Det finns nog skäl att betona några kalla fakta som belyser resultatet av samverkan för Sveriges bästa.

- Vi har i dag en utomordentligt låg inflation. Allt talar för att vi för de närmaste åren har parkerat Sverige bland låginflationsländer. Det är bra, det är i en bjärt kontrast till den höginflationsekonomi som vi har alltför dystra erfarenheter av i det här landet. Vi skall inte vända tillbaka till 1980-talets inflationsekonomi med överhettning som följd.
- Budgetbalans finns i sikte 1998.
- Räntan på en femårig statsobligation, som styr bostadsräntorna, var i början av april 1996 – för 18 månader sedan – drygt 11 %. I dag ligger den femåriga räntan under 7 %. Förutsättningarna för ännu lägre

Prot. 1996/97:4

20 september

*överlämnande av
budgetpropositionen*

räntor bedöms som mycket goda. Räntedifferensen gentemot Tyskland minskar mycket kraftigt. Den kraftigt minskade räntenivån innebär för många människor betydligt minskade bördor. Tusentals och åter tusentals villaägare, företagare och enskilda människor har i dag minskade utgifter för sina lån. Det innebär inbesparade kronor och en starkare ekonomi för det svenska folkhushållet.

- Den svenska kronan har också stärkts och står i dag starkare än på mycket länge.
- Budgetunderskottet minskar, och i takt med detta minskar också behovet av statlig upplåning.

Alla tecken tyder nu på att saneringen av statsfinanserna är på väg att lyckas. De magra årens tid är snart förbi. Det får inte innebära att en ny era med frikostiga löften om skattesänkningar eller ökade bidrag kan inledas. Nu är det viktigt att skapa överskott, skapa en buffert för att Sverige skall stå starkt i framtiden.

I skriften kan vi läsa om de sju magra år som följde på de feta. Här är det tvärtom. De magra åren med budgetunderskott bör följas av år med överskott.

Politiken får inte ändra huvudinriktning tiden efter det att vi uppnått budgetbalans. Det innebär att jag och Centerpartiet avvisar en högervridning av den ekonomiska politiken med stora ofinansierade skattesänkningar som följd. Likaså måste en vänstervridning av politiken med ökade utgifter, generösa bidrag till olika grupper och hög inflation avvisas. Framtiden kräver att den ekonomisk-politiska kursen ligger fast för många år framöver.

Fru talman! Det stora problemet i dag är att arbetslösheten är för hög. Allt som kan göras måste också göras för att betvinga arbetslösheten och sätta Sverige i arbete. Det behövs en bättre tillväxt för kunna åstadkomma en hållbar utveckling. Nya jobb går som bekant inte att kommendera fram, utan det gäller att skapa förutsättningar för nya jobb: lägre räntor, stabila och långsiktiga spelregler samt investeringsprogram på olika områden. Politiken måste i stället inriktas på att skapa goda förutsättningar för en hållbar tillväxt och nya jobb, främst i den privata sektorn, i de mindre företagen, inom den växande miljö- och tjänstesektorn. Detta i sin tur förutsätter sunda statsfinanser och en bättre lönebildning.

Vi – Centerpartiet och regeringen – har medverkat till en reformering och mer av decentralisering inom arbetsmarknadspolitiken. Ansvaret flyttas nu från den centrala nivån till den lokala och regionala nivån. Kort sagt: mindre AMS, mer av regionalt och lokalt inflytande. Arbetsrätten håller på att reformeras. En samstämmig uppfattning bland landets små och medelstora företag är att den förändring av arbetsrätten som nu sker genom överenskommelser mellan Centerpartiet och regeringen kommer att främja sysselsättningen och företagandet. Både LO och SAF har därmed haft fel i sin kritik.

Miljardprogrammet för småföretagsutveckling måste fullföljas och regionalpolitiken förstärkas.

I ett tidigare inlägg kunde vi nyss höra en ironisk kommentar om det uppdrag som landshövdingarna fått att inleda ett arbete för att ta fram nya jobb ute i regionerna. Det finns inga skäl att ironisera över det uppdraget. Det är ett sätt att utveckla regional näringspolitik och förstärka regionalpolitiken på precis samma sätt som man gjorde under den tid då Börje

Hörlund var arbetsmarknadsminister. De s.k. Hörlundspengarna bidrog till att skapa tusentals och åter tusentals nya jobb runt om i landet. Under förra året skedde en förstärkning av detta arbete i samband med uppgörelsen mellan Centerpartiet och regeringen. Genom sysselsättningspropositionen gavs det nya möjligheter att satsa resurser för att stärka en regional näringspolitik. Detta arbete är viktigt. Man kan ute i regionerna direkt ta fram projekt, stimulera till företagande och satsa på nya arbetstillfällen.

Det är viktigt att vi sätter näringspolitiken i fokus på den regionala nivån. Förenklingsdelegationen, som skall lägga fram förslag om förenkling av regelverket för företagen, kommer att ha särskilt stor betydelse framför allt för de mindre företagen. Det är viktigt att Förenklingsdelegationen snabbt kommer med konstruktiva förslag för att göra det lättare att äga och driva företag. Sverige måste bli en bra företagarnation.

Under det riksdagsår som vi har framför oss kommer en eller flera av tre betydelsefulla frågor för ekonomin och jobben att avgöras. Det gäller lönebildningen, EMU och omställningen av energisystemet.

Nu några ord om lönebildningen. Sverige har inte råd med en lönebildning som går utanför vad samhällsekonomin ramar tillåter. Då skulle hela saneringsarbetet, som så mödosamt men ändå så framgångsrikt har bedrivits, ödeläggas. I första hand är lönebildningen ett ansvar för arbetsmarknadens parter, men om de misslyckas med att nå enighet på samma sätt som de misslyckades när det gällde arbetsrätten, blir det till syvende och sist ett ansvar för oss politiker. Vi skall vara beredda på en sådan situation.

Av stor betydelse för att skapa ett starkare Sverige, för att få en bättre tillväxt i ekonomin och för att få en högre kompetens för att kunna möta den internationella konkurrensen är också den omfattande utbildnings-satsningen. Särskilt viktig är decentraliseringen av den högre utbildningen där de små och medelstora högskolornas spelar en utomordentligt betydelsefull roll.

Satsningen på de små och mindre högskolornas resurser förstärks nu. Det är också viktigt med fasta forskningsresurser till de mindre enheterna. Det innebär inte att man gör avkall på kvaliteten, som det ibland litet föraktfullt påstås från olika håll. Tillsammans med regeringen har vi kommit överens om ramarna, satsningarna och prioriteringarna när det gäller högskolan. Däremot avvisar vi från Centerpartiet förslaget om att förändra reglerna för de olika stiftelserna och överta makten över forskningstiftelserna. Detta är ingenting nytt, utan det känner det svenska folket till.

Fru talman! Årets budgetproposition är ett genombrott för en ny syn på landsbygd och lantbruk. Denna viktiga sektor ses numer i sitt rätta perspektiv, nämligen som bas för nya, miljövänliga jobb och för utveckling i hela landet. Mer av EU:s miljöstöd tas hem till gagn för både miljö och jobben. Dessutom uppräknas anslaget för drift och underhåll av landets mest finmaskiga vägnät. Jag vill betona att vi ser detta som en betydande centerframgång.

Fru talman! Trots att samhällsekonomin förbättras och blir allt starkare tvingas många människor leva under mycket knappa ekonomiska förhållanden. Alltför många är i behov av socialbidrag. Pengarna räcker inte till. Alltför många människor faller också utanför våra generella

trygghetssystem. Detta är inte bra. Socialtjänsten ställs inför trycket av ett ökat socialbidragsbehov. Situationen för de människor som är beroende av socialbidrag är därför mycket svår. Det finns anledning att riksdagen i större utsträckning ägnar tankar kring dessa frågor.

Förhållandena och levnadsnivån för de människor som är beroende av socialbidrag är inte tillräckligt analyserade. De ekonomiska förutsättningarna har undersökts för många andra grupper, t.ex. pensionärerna. Jag anser att det finns anledning att genomföra en levnadsnivåundersökning kring situationen för de människor som i dag är beroende av socialbidrag.

Jag vill därför, avslutningsvis, fråga finansministern om han är beredd medverka till en sådan analys för att därefter kunna vidta åtgärder för att skapa ett mera heltäckande trygghetssystem så att de människor som i dag faller utanför systemet och som är beroende av socialbidrag kan komma in i systemet och därmed få en stabilare och ekonomiskt tryggare tillvaro. (Applåder)

Anf. 5 ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Om ett år kommer den öppna arbetslösheten att vara under 5 %. Jag gissar att nästan alla känner igen uttalandet. Det var det löfte som gjorde att Socialdemokraterna vann valet 1994.

Enligt tabellerna i dagens budgetproposition skall denna föreställning köras i repris. I nästa valrörelse, år 1998, kommer Erik Åsbrink återigen att lova att om ett år skall den öppna arbetslösheten vara under 5 %. Men då gäller det alltså inte 1995 – det är ju redan passerat – utan 1999! Vad som har hänt med arbetslösheten under fyra långa år däremellan kommer han att tala mycket, mycket tyst om. För de arbetslösa är det många förloerade år.

Det var ett falskt budskap i valrörelsen 1994, och det finns en stor risk för att det blir lika falskt i valrörelsen 1998. Om det är fråga om bristande insikt eller rent lurendrejeri vet jag inte. Men förlorarna är under alla omständigheter de arbetslösa och deras familjer, som trodde att de röstade på en sysselsättningspolitik som visade sig inte finnas, och som i själva verket byggde på glädjekalkyler och felaktig verklighetsbild. Jag tror att socialdemokratins brutna löften har bidragit till att alltför många människor inte längre vågar tro på politiska budskap. Det har blivit en ökande klyfta mellan medborgare och politiker, ett tilltagande problem för demokratin.

Så här i halvtid har den öppna arbetslösheten parkerat sig på ca 8 %. Den totala arbetslösheten, alltså alla människor som är utan jobb och som vill ha ett jobb, är högre än 12 % och stigande. Enligt regeringens egna siffror kommer den att ligga kvar där nästa år eller vara högre. 1997 kommer den rent av att vara några tiondelar högre än under 1995. Utvecklingen går i fel riktning. Dessa siffror tvingar ju regeringen att erkänna att läget är sämre än vad den själv trodde så sent som i våras. Sysselsättningen minskar, och nästa år kommer färre människor att kunna försörja sig på eget arbete än för ett år sedan. Detta är ett monumentalt misslyckande.

Fru talman! Budgetpropositionen präglas trots detta av en egendomlig förnöjsamhet, ja, nästan skryt ibland, över hur bra allting har varit. Det samma gäller för övrigt Per-Ola Erikssons anförande. Jag tror att detta är ett stort misstag, för människor känner inte igen bilden av att allting är

jättebra och har blivit bättre i Sverige. De flesta människors vardag kännetecknas inte av att det är bra eller bättre än vad det var i går. Nästan alla är tvärtom väldigt oroliga – över det egna jobbet, för någon släkting eller vän som riskerar att bli arbetslös, för något barn som inte får jobb, för att pengarna inte räcker, för att pensionen är för liten, för att vården inte fungerar, för att omsorgen när man blir gammal inte skall vara tillräckligt bra och för att skolan inte ger tillräckliga kunskaper. Oron är väldigt stor. Regeringens förnöjsamhet vittnar om en verklighetsflykt, som jag tror är ett stort misstag. Många förstår också att detta med kvaliteten i vården och skolan hänger ihop med jobben. Men klarar man inte jobben, som regeringen nu visar att man inte kan, tvingas många människor att leva på a-kassa, socialbidrag eller andra offentliga pengar och då räcker ju inte skattepengarna till en bra skola och en bra vård och omsorg. Därför är kampen för jobben, mot arbetslösheten, huvudfrågan för oss i Folkpartiet.

Nu säger naturligtvis regeringen att kampen mot arbetslösheten är en huvudfråga även för den. Men det man gör är ju bevisligen helt otillräckligt och i långa stycken felaktigt, eftersom resultatet visar att målet inte uppnås. Enligt de egna prognoserna klarar man inte det uppsatta målet. Ännu vid sekelskiftet kommer var tionde människa att gå utan jobb.

Under två års tid har regeringen nu sagt att åtgärder för att stärka tillväxten och minska arbetslösheten skall komma, och det står det även nu i budgetpropositionen. Åtgärderna skall, står det, redovisas för riksdagen varje halvår i den uppföljning som vi skall få. Men varför i all sin dar vänta? Varför är det inte redan gjort? Varför görs det inte under alla omständigheter nu? Nästa uppföljning skall komma i april nästa år. Det är mer än ett halvt år till dess. Tänker regeringen och Centerpartiet inte göra någonting i kampen mot arbetslösheten förrän om ytterligare ett halvår, och vad tänker man i så fall göra då? Det står inte ett ord om detta.

Jag har på grundval av dagens finansplan bara en enda fråga till Erik Åsbrink och Per-Ola Eriksson: Hur vill ni få ned arbetslösheten?

Fru talman! Folkpartiet bedriver en konstruktiv oppositionspolitik. Vårt recept mot arbetslöshetskrisen heter jobb genom företagande. Vi har hela tiden lagt fram förslag som både har skapat förutsättningar för fler jobb genom företagande och innehållit en ansvarsfull budgetsanering genom besparingar. Vi har inte hemfallit åt någon godispåse-politik och kommer inte att göra det, i motsats till vad Socialdemokraterna gjorde i opposition. Varje regering måste sanera de offentliga finanserna – valet står mellan att göra det på ett bra sätt eller på ett dåligt sätt. Det finns majoritet i riksdagen för budgetsanering som bidrar till fler jobb eller budgetsanering som bidrar till färre jobb. Regeringens val framgår av att skatteinkomsterna på två år har ökat med 145 miljarder kronor och av att jobben har blivit färre. Man säger nu att det behövs ett gemensamt ansvarstagande i kampen mot arbetslösheten, för man inser uppenbarligen att man inte klarar det själv. I denna arbetslöshetskris som Erik Åsbrink vet är mycket allvarlig, fast han försöker att skyla över det, kommer Folkpartiet att bidra med förslag som ger just jobb genom företagande, fortsatt budgetsanering och fortsatt låg inflation.

Den bestående arbetslöshetskris som regeringen, enligt dagens budskap, ganska passivt äser riskerar att försvaga och försämra förtroendet för Sverige och skapar osäkerhet om den framtida ekonomiska politiken.

Traditionalistiska krafter inom socialdemokratien och inom den näraliggande organisationerna blir alltmer högljudda i kraven på olika former av finanspolitiska stimulanser, mindre betydelse för låg inflation samt krav på nya skatter och ökade bidrag. Tyvärr andas ju redan finansplanen litet grand om eftergifter av förment fördelningspolitiskt slag. Ju längre arbetslösheten består och ju närmare valet vi kommer, desto mer högljudda kommer dessa röster att bli. Osäkerheten kommer att öka om i fall regeringen orkar att stå emot. Det är ett allvarligt problem som kommer att försvåra och försämra läget för de arbetslösa.

Fru talman! Nu har halva mandatperioden gått. Allt det som regeringen inte har orkat med och därför skjutit på framtiden måste faktiskt beslutas. Det gäller bl.a. lönebildningen, arbetsmarknadens flexibilitet, energipolitiken, pensionssystemet och den offentliga sektorn. Vad regeringen vill göra på dessa områden framgår inte alls. Man har nämnt dessa ord, men det står inte ett smack om vad det är man vill göra. Det är väldigt illavarslande att man inte vet vad man vill. Det som faktiskt står i finansplanen är också illavarslande, t.ex. offentliga överskott för att finansiera framtida investeringar. Erik Åsbrink gjorde en poäng av detta. En naturlig fråga är naturligtvis om detta avser investeringar i naturgas för att kompensera nedläggning av inhemsk kraftproduktion. Det är väldigt illavarslande att pensionärernas premiereserver skall räknas in i den offentliga sektorn – det är ju pensionärernas pengar. Det är mycket illavarslande att man ägnar så mycket möda åt att öka den politiska maktsfären, i forskningsstiftelserna och genom 40 miljoner kronor i ökade bidrag till fackliga organisationer. Det är också mycket illavarslande att Erik Åsbrink klagar över att de offentliga finanserna i Sverige är så känsliga för konjunktursvängningar, men ändå bygger sina kalkyler på att de offentliga utgifterna är två tredjedelar av BNP och att det inte finns någon konjunktursvacka.

Den allvarligaste frågan, fru talman, är ändå: Hur tänker Erik Åsbrink få ned arbetslösheten?

(Applåder)

Anf. 6 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Regeringen bjuder in svenska folket till ett gemensamt ansvarstagande, sade statsministern i regeringsdeklarationen. Det är bra, men ansvar hänger nära samman med makt. En människa som känner sig ratad och förnedrad – det gäller många arbetslösa och många som tvingas söka socialbidrag – kan inte tvingas ta ansvar för något som andra har beslutat långt över deras huvuden.

Jag måste tyvärr ge Bo Lundgren och Anne Wibbe rätt när de säger att regeringen saknar ett konkret program mot arbetslösheten. Regeringen tycks bara ha *en* grundläggande idé om hur arbetslösheten skall halveras: Att genom budgetsanering få ned räntan och därmed få fart på ekonomin. Men inte ens den idén tycks fungera i dag, för den reala räntan är fortfarande avskräckande hög. Jag tror, Erik Åsbrink, att ni måste vända på resonemanget. Det är inte budgetsaneringen som skall få ned arbetslösheten, utan det är den minskade arbetslösheten som skall stärka de offentliga finanserna.

Att jag delvis kan hålla med Bo Lundgren och Anne Wibbe betyder självklart inte att vi har gemensamma idéer om hur arbetslösheten skall

bekämpas. Tvärtom gapar det en avgrund mellan högerens och vänsterns idéer. Bo Lundgren och Anne Wibbe: Era idéer prövades faktiskt! Era skattesänkningar prövades. Det ledde till massarbetslöshet. De idéer som jag vet att Bo Lundgren och hans parti är inne på, innebär på längre sikt att vi skall få ett samhälle där det, som i England, förekommer lönenivåer på 25–30 kr i timmen. Detta är löner som gör att många unga människor faktiskt tycker att det lönar sig bättre att vara kriminell än att söka sig ett jobb.

Vänsterns alternativ är aktiv näringspolitik, sänkt skatt för de minsta företagen, omfördelning av arbetstid och inkomster, miljöomställning och utbildning. Svenska folket arbetar extremt mycket, men arbetstiden är också extremt snett fördelad. I Växjö har, genom ett vänsterinitiativ, kommunanställda fått möjlighet till kortare arbetstid. Massor av liknande försök pågår runt om i landet. Med statligt stöd till sådana försök skulle arbetslösheten kunna minskas till en mycket låg samhällskostnad. Samma sak gäller för de miljöjobb som skapats av den miljöfond som kom till på vårt initiativ hösten 1994.

Jag får ibland en känsla av att Erik Åsbrink litet grand drömmer sig tillbaka till gamla tider, till 60-talet. Han vill inte tänka kring framtidsidéerna; arbetstidsreformer och miljöomställning.

Akut behövs också nu en rejäl köpkraftsökning för de grupper som behöver det bäst. Vänsterpartiet föreslår riktade stödåtgärder till låginkomstpensionärer – bäst vore att höja det särskilda bostadstillägget – och till barnfamiljer. Vi föreslår också sänkt skatt för dem med lägst inkomster.

Enligt en undersökning som gjorts av Hyresgästföreningen i västra Sverige hamnar en normalavlönad LO-familj med två barn i hyreslägenhet under socialbidragsnormen. Erik Åsbrink talade här med rätta om hur viktigt det är att hålla tillbaka boendekostnaderna. Men verkligheten, Erik Åsbrink, är i dag faktiskt att hyrorna stiger väsentligt mer än inflationen. Vad tänker Erik Åsbrink göra åt detta? Kommer han att lägga fram några förslag som håller tillbaka hyresutvecklingen? Det här är ett mycket stort och allvarligt problem, speciellt för människor med låga inkomster.

I nästan alla kommuner och landsting genomförs i dag sparprogram som ofta har nått utöver det socialt acceptabla. Ovanpå detta kommer nu beskedet att kommunerna skall tvingas betala tillbaka pengar för att skatteinkomsterna inte blev vad man räknat med. Samhällsekonomin sparar minimalt på att kasta ut ännu fler kommunalanställda i arbetslöshet. Ge nu ett besked i dag, Erik Åsbrink: Kommer kommunerna att få behålla dessa skattepengar? Det handlar inte om mycket pengar, men det skulle vara en oerhört viktig signal till kommuner och landsting.

Ytterligare en fråga skall jag våga mig på. På LO-kongressen föreslog man att värnskatten skall vara kvar efter 1998 och göras om till en vårdskatt. Hur ser finansministern på det förslaget?

I regeringsförklaringen sägs att i takt med att arbetslösheten sjunker och statsfinanserna stärks kan utrymme skapas för åtgärder som förbättrar inkomstfördelningen utan att budgetsaneringen äventyras. Också på den punkten, Erik Åsbrink, tycker jag att ni skall vända på resonemanget. En skarpare fördelningspolitik är ju just ett bra redskap mot både arbetslöshet och budgetunderskott. Vänta inte med fördelningspolitiken!

Enligt siffror från Statistiska centralbyrån har de som tillhör den fattigaste tiondelen av hushållen tappat 27 % av sin reala disponibla inkomst 1989–1994 medan de som tillhör den rikaste tiondelen har vunnit 17 %. Enligt regeringens egna beräkningar i budgeten har budgetsaneringen bidragit till att ytterligare öka skillnaden mellan de allra mest lågavlönade och dem med de allra högsta inkomsterna.

Redan i slutet av 1994 lovade Mona Sahlin att alla regeringsförslag skall belysas ur ett kvinnoperspektiv. Jag är ju visserligen som synes man, men också jag kan faktiskt se det gapande hålet. Jag har inte hunnit läsa hela budgeten, men jag ser det gapande hålet som lyser. Var är kvinnoperspektivet, det utlovade kvinnoperspektivet, konsekvensbeskrivningen av alla förslag ur ett könsperspektiv? Och framför allt: Var är de konkreta förslagen för att öka jämställdheten?

Det är också bra att Socialdepartementet gjort en rapport om barnen, men vi saknar fortfarande den barnbilaga som utlovats. Det vore naturligtvis allra bäst om det också på denna punkt lades fram konkreta förslag.

De dramatiskt ökade klassklyftorna uppstod samtidigt som massarbetslösheten och de raserade statsfinanserna. Det är lika sant i Sverige, det som i en FN-rapport konstateras vara sant i världsekonomin: Jämn inkomstfördelning är bra för den samhällsekonomiska effektiviteten. Därför är det också ett elände att medan EU-bidragen ökar mer än beräknat, reduceras biståndet till jordens fattigaste länder. Det är inte bara orättfärdigt, det är också ineffektivt ur globalekonomisk synpunkt. Den kollektiva depressionspolitik i EU-länderna som följer av viljan att få vara med i den ekonomiska och monetära unionen är också skadlig för världsekonomin.

Finansministern vill att vi skall kunna ta ställning till EMU utifrån en styrkeposition. Vänsterpartiet är enigt med regeringen om att vi faktiskt behöver ett offentligt sparandeöverskott för att stärka demokratin mot storförfinans och kapitalmarknad. Detta gäller oavsett om Sverige går med i EMU eller inte. Men själva grundidén med EMU är att man skall överlämna politisk makt från valda parlament och från regeringen till förment opolitiska bankdirektörer. Därmed försvårar man möjligheten till aktiv bekämpning av arbetslösheten och därmed också till att bekämpa budgetunderskott.

Vänsterpartiet anser också att det behövs ett starkt offentligt ägande, inte minst inom det banksystem som i dag arbetar för brinnande livet för att förbereda sig för ett svenskt inträde i EMU. Därför är vi starkt kritiska till förslagen om massiv utförsäljning av samhällsägda företag. Det är förslag som enbart syftar till att kvalificera Sverige för EMU:s gemensamma högerpolitik. Ge som sagt gärna ett ansvar till svenska folket, men låt då EMU avgöras av en folkomröstning! Jag skulle väldigt gärna vilja höra Per-Ola Eriksson säga något i denna fråga. Han sade inte ett ljud om EMU. Var står Centerpartiet i frågan om en folkomröstning om EMU?

Regeringen vill kunna lita på parterna på arbetsmarknaden för att klara arbetslösheten. Men, Erik Åsbrink, det pågår faktiskt en maktkamp i detta land. Jag tror, Vänsterpartiet är övertygat om, att regeringen måste välja sida. Att försvaga arbetsrätten handlar inte om att skapa fler jobb, det handlar om att ge kapitalägarna mera makt på de arbetande människornas bekostnad. Ta inte konfrontation med fackföreningsrörelsen, Erik

Åsbrink och Ulrica Messing! SAF har mycket starka vänner i alla fall. Fackföreningsrörelsen behöver den samlade arbetarrörelsens stöd.

Vi vänsterpartister vill också ta vår del av ansvaret – om vi får makt att påverka den politik som förs. Vi vädjar inte om samarbete, och vi känner oss inte försmådda. Men vi skall se till att den starka opposition från vänster som vi vet finns i dag runt om i landet får en röst här i riksdagen i höstens budgetdiskussion.

(Applåder)

Anf. 7 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! På regeringshorisonten ser vi nu ett tilltagande rosenrött skimmer som står i bjärt kontrast till den mörka verklighet som många arbetslösa, ungdomar, ensamstående kvinnor, flerbarnsfamiljer, låginkomsttagare och människor med små marginaler tvingas leva med. Regeringens sparprogram och skattehöjningar har slagit hårdast mot dem som har minst pengar! Detta har vi i Miljöpartiet påstått och hårt kritiserat i praktiskt taget varenda ekonomiskpolitisk debatt i riksdagen de senaste två åren. Ni i regeringen har ofta förnekat det, och hävdade att det tvärtom är de med de bästa inkomsterna som får avstå mest.

Men nu har ni till slut motbevisat er själva i den här propositionen. På s. 59 finns ett diagram som visar att den tiondel av oss som tjänar minst har tvingats avstå i snitt 9 % av vår disponibla inkomst för att bidra till budgetförstärkningarna. Den tiondel som tjänar mest har bara fått avstå 7 % av sin betydligt fetare disponibla inkomst. Medelinkomsttagaren har kommit undan med drygt 5 %. Tycker finansminister Erik Åsbrink att det är rättvist att de som har de lägsta inkomsterna skall tvingas avstå mest när staten tvingas spara?

Regeringens påtagliga brist på fördelningspolitik när det gäller besparingar och skattehöjningar har tvingat mängder av människor runt om i landet att gå till socialbyrå och söka socialbidrag för att kunna skaffa sig livets nödtorft – mat, kläder, pengar till hyran. Det har inneburit att regeringen mer eller mindre medvetet har skapat en social misär som vi inte hade behövt ha. Det innebär också att kommunerna har drabbats av ökade kostnader och har tvingats skära ned på skolor, omsorg och vård. Vi kan nu se reportage på TV om hur skolor förfaller runt om i landet, hur undervisningen blir sämre när man tvingas fösa ihop allt fler elever i stora klasser. Vi har en urholkad välfärd framför ögonen. Den urholkas allt mer. Egentligen är det helt onödigt. Den här budgetsaneringen hade gått att göra fördelningspolitiskt bättre.

Nu hade finansministern chansen att åtminstone försöka rätta till de grövsta felgreppen. Men icke! Han fortsätter som om ingenting har hänt. Regeringen uppvisar en nästan överklig okänslighet inför de ökande sociala problem som dess politik medför. Inkomstklyftorna ökar i det svenska samhället, och regeringens ekonomiska politik bidrar aktivt till det.

Jag skall peka på en detalj ur propositionen som belyser det här. Man föreslår skattesänkningar på en miljard kronor för dem som har tjänstebil. Det blir en miljard kronor mindre i skatteintäkter när man sänker skatten för dem som har tjänstebil. Det är ett förslag som regeringen strider för och förmodligen genomför här i riksdagen. Vilka vinner på det? Är det de som har det besvärligt?

Prot. 1996/97:4

20 september

*överlämnande av
budgetpropositionen*

Det tokiga förslaget att avskaffa tandvårdsförsäkringen ligger kvar. Detta att inte ge åtminstone 1 % till de allra fattigaste i världen kvarstår. Biståndet hålls fortfarande nere på 0,7 %.

Fru talman! Massarbetslösheten framstår som det största ekonomiska problemet. Målet måste vara att före sekelskiftet åtminstone halvera den – på den punkten är vi i Miljöpartiet överens med regeringen. Men vad har regeringen för nya åtgärder att komma med? Svaret är rosenröda drömmar om ekonomisk tillväxt. Enligt regeringens beräkningar kommer den totala arbetslösheten att ligga kvar på närmare 10 % vid sekelskiftet om den nu presenterade politiken genomförs. Det innebär att det är en bra bit kvar till en halvering av arbetslösheten. Den öppna arbetslösheten beräknas komma ned till strax under 6 %. Man borde komma ned till högst 4 %. För att klara en halvering av arbetslösheten måste man enligt regeringens nu presenterade beräkningar åstadkomma en snabbare ekonomisk tillväxt, ungefär litet drygt 3 % per år i fyra års tid.

Men, Erik Åsbrink, när hade Sverige senast en ekonomisk tillväxt på 3 % om året, fyra år i rad? Det här är ju ert enda recept mot massarbetslösheten, och det skall ske från en nivå på bruttonationalprodukten som är mycket hög. Det är faktiskt en viss skillnad om man jämför med 50- och 60-talen då vi hade en hög ekonomisk tillväxt, men då vi också hade en lägre nivå på bruttonationalprodukten. Att nu komma upp i samma procenttal skulle naturligtvis kräva mycket mer. Medlen för att uppnå detta är, enligt propositionen, att förbättra arbetsmarknaden i olika avseenden och få fart på lönebildningen på något sätt. Men hur, det sägs inte.

Man måste fråga sig vad det är för underverk som ni ruvar på i regeringskulan. Har ni gjort någon som helst analys av vad en sådan extrem tillväxtpolitik egentligen skulle innebära i form av ökad exploatering av naturresurser, ökad miljöskuld, sociala effekter och fördelningseffekter mellan nord och syd?

Det är uppenbart att er rosenröda dröm om en hög ekonomisk tillväxt är ett självbedrägeri i den högre skolan. Ni måste någon gång inse att arbetstidsförkortning, en sänkning av normalarbetstiden, är nödvändig. Ni måste inse att det faktiskt gäller att satsa på de gröna jobben, att få en skatteväxling som innebär att vi höjer skatterna på miljösidan och sänker dem på arbete, och att satsa på de sektorer som växer snabbt över hela världen och kommer att växa ännu snabbare. Samma miljöproblem finns nämligen överallt.

Så till det här med att dela på jobben. I dag delar vi på kostnaderna för arbetslösheten – de som har arbete får betala för dem som inte har. Vore det inte bättre, både mänskligt och ekonomiskt, att få med alla på arbetsmarknaden, att få med alla på jobben, att dela på jobben så att alla kan delta på ett positivt sätt i produktionen? Vi i Miljöpartiet är fullständigt övertygade om att det är en bättre ekonomisk politik. Det minskar arbetslösheten, men ger också en bättre ekonomi totalt sett.

Jag kan på sätt och vis förstå era ansträngningar att försöka skapa en vacker bild av den svenska ekonomins utveckling, trots de orimliga förutsättningar den här bilden bygger på. Ni vill ju locka människor att sluta betala av sina lån, sluta spara inför ålderdomen, sluta spara för att ha en reserv om man skulle bli sjuk eller arbetslös. I stället vill ni locka folk att använda sina slantar till att köpa bilar, kylskåp, större boendeytor och kanske ta ett och annat nytt lån.

Ni vill helt enkelt öka den privata konsumtionen, få upp den inhemska efterfrågan, och därigenom stimulera fram en högre ekonomisk tillväxt. Men det är en destruktiv tillväxtpolitik, som innebär att människor också blir mer beroende av banker och samhällets trygghetssystem. Jag tror att ni kommer att misslyckas, även om ni tar i aldrig så mycket.

Jag tror att människor inser att de måste minska sitt beroende och skapa sig själva en större trygghet. Självförsäkring behöver stärkas i Sverige. Jag tror att den ekonomiska krisen har lärt människor att man inte kan lita på att ersättningar i a-kassa och sjukförsäkring förblir höga, att man inte kan lita på att realräntorna förblir låga eller sjunker – nu ligger de högt –, att man inte kan lita på att hyrorna och boendekostnaderna hålls låga, att man inte kan lita på att ekonomin alltid skall växa. Jag är övertygad om att de flesta har upplevt raka motsatsen under de sista fem åren, och jag är övertygad om att man inte låter sig luras en gång till. I en internationell jämförelse, t.ex. med andra EU-länder, är inte heller de svenska hushållens sparande särskilt högt, inte ens om man räknar med sparandet inom ATP-systemet. Också i det perspektivet framstår regeringens beräkningar som orimliga. Perssons och Åsbrinks drömfabrik har inte särskilt mycket med den ekonomiska verkligheten att göra.

Regeringens slag mot dem som har minst drabbar särskilt kvinnorna. Jämlikhetssträvandena urholkas nu snabbt. Arbetslösheten ökar snabbast för kvinnor. Också på den punkten sviker man från regeringens sida.

Så har vi detta med miljön. Jag måste säga att drömfabriken på Rosenbad har producerat en väldigt högstämd poesi på miljöområdet. I propositionen sägs att regeringen numera med kraft skall verka för att systematiskt bygga ett ekologiskt samhälle. Men samtidigt struntar man i att ens försöka analysera hur miljöskulden utvecklas. Låt mig ta ett exempel.

I det gällande svenska konvergensprogrammet ställs miljömål upp vid sidan av konvergenskriterierna och sysselsättningsmålet, men i uppföljningen av programmet – som nu tredje gången görs som bilaga till propositionen – sägs inte ett ord om hur miljömålen uppnås, inte heller i de förra uppföljningarna. Det är inte första gången som regeringens miljöpolitik kan beskrivas som största möjliga tystnad.

Vet Erik Åsbrink hur stora nedskärningar ni föreslår på miljöområdet? Vet han hur många försumningshotade sjöar och vattendrag i landet som nu inte längre kan kalkas på grund av era nedskärningar? Vet han hur många oersättliga urskogar och naturskogar som kommer att skövlas på grund av era nedskärningar? Vet han hur mycket mer av miljögifter som kommer att spridas och samlas i människors inre organ på grund av er motsägelsefulla snålhet på miljöområdet? Har ni i regeringen något som helst grepp om vad ni håller på att ställa till med på miljöområdet? Tror ni att poesi och högstämda ord löser miljöproblem?

Jag har gjort en snabbanalys av vad budgetpropositionen egentligen innebär på miljöområdet. Den visar att nedskärningarna på miljöområdet från förra året till nästa år är ungefär 30 %. Det är möjligt att jag har räknat fel – jag hoppas det. Det är en tredjedel som går bort av något som redan var mycket snålt tilltaget, så snålt att vi faktiskt arbetade mot den förra regeringen för att få en bättre regering ur miljösynpunkt. Att skära bort en tredjedel till på detta vore en katastrof. I den beräkningen har vi inte tittat på att ni vägrar fullfölja satsningen på allergisanering – där det

fattas minst 600 miljoner! Vi har heller inte räknat med de uteblivna satsningarna på vindkraftsutbyggnad och liknande. Ändå blir det en tredjedel som går bort på miljöområdet!

Sammantaget kan vi inte finna något annat område i denna socialdemokratiska budget som drabbas av större nedskärningar. Om ni tror att ert samarbete med Centern hjälper miljön och gör er budget grönare, så misstar ni er grovt. Bakom era rosenröda potemkinkulisser döljer sig ett alltmer groteskt och växande miljösvik.

Fru talman! Miljöpartiets sammanfattning av årets upplaga av regeringens budgetproposition blir att den är ett miljövidrigt misslyckande, som ökar orättvisorna och cementerar fast massarbetslösheten.

(Applåder)

Anf. 8 MATS ODELL (kd):

Fru talman! I tisdags öppnades riksdagen för ett nytt arbetsår under festliga former. Då sade statsminister Göran Persson i sin regeringsförklaring att människan är målet, men att detta mål skymms av att mer än var tionde människa går utan arbete. "Det är ett fruktansvärt slöseri. Den främsta tillgång samhället äger kommer inte till nytta", sade han. "Det är tid att ta ansvar. Det är tid att helhjärtat, och utan förbehåll, delta i arbetet för att åter nå full sysselsättning", fortsatte statsministern sina ganska starka ord.

Låt oss ändå, fru talman, för ett ögonblick titta litet i facit.

Sedan Göran Persson tillträdde som statsminister i mars i år och till slutet av förra veckan har 84 280 fler människor blivit arbetslösa i Sverige, enligt Arbetsmarknadsverkets veckostatistik. Slöseriet med samhällets främsta resurs har alltså ökat. Detta är varken mer eller mindre än ett totalt misslyckande för regeringens ekonomiska politik. Differensen – flera andra talare har varit inne på detta – mellan de stolta vallöftena som ledde till regeringsmakten och resultatet är knappast heller något etiskt föredöme, nu när allt fler inser behovet av en etisk värdenorm både i det politiska och i det ekonomiska systemet.

Jag tror inte att Socialdemokraterna hade haft en chans att återkomma till regeringsmakten om man inte hösten 1994 hade lyckats övertyga vanligt hederligt folk om att man redan under 1995 "tiondel för tiondel" skulle pressa ned arbetslösheten under 5 %. Folk röstade fram Socialdemokraterna därför att man trodde på löftena om en snabb sänkning av arbetslösheten, att nu skulle det vara slut på nedskärningarna, nu skulle pensionärer och barnfamiljer i stället få upprättelse, nu skulle det bli slut på uppsägningarna i kommuner och landsting.

Det blev precis tvärtom. Utan denna vilseledande marknadsföring hade väljarna knappast köpt er produkt. Denna typ av vilseledande marknadsföring tolereras inte inom näringslivet och borde inte tolereras inom politiken heller.

Fru talman! I finansplanen skriver regeringen: "Den ekonomiska politiken har i de flesta avseenden varit mycket framgångsrik den första hälften av innevarande mandatperiod." Det är ett ganska hånfullt påstående för alla dem som trodde på löftena om att pressa ned arbetslösheten men som i stället nu blivit arbetslösa. I dag är nämligen fler arbetslösa i Sverige än när Socialdemokraterna tog över regeringsmakten från fyrtipartiregeringen hösten 1994.

Men arbetslösheten är inte bara ett slöseri för de arbetslösa. Den drabbar faktiskt också gamla och sjuka människor i vårt land. Resurserna räcker inte till den vård och omsorg som medborgarna har rätt att kräva.

I går slog Socialstyrelsen larm om katastrofala interiörer från åldersvården. Den nedrustning som t.ex. pågår här i Stockholms läns landsting av en koalition av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister var knappast vad som före valet förespeglades väljarna av dessa partier. Men nu skall 3 miljarder – 3 000 miljoner kronor – skäras ned på vården och omsorgen bara här i Stockholms läns landsting! Sådan vilseledande marknadsföring borde, fru talman – för att använda ett av statsministern ofta och gärna använt uttryck – brännmärkas av väljarna i nästa val.

Ovanpå detta skall landets ekonomiskt sämst ställda pensionärer behöva uppleva hur ni nu bl.a. sänker bostadstilläggen. Skall verkligen våra äldre som har varit med och byggt upp landet behöva uppleva ångslan för att pengarna inte skall räcka till enkelt boende, nödvändig medicin och behövliga läkarbesök? Den allra största besparingen görs dessutom på de allra fattigaste i u-länderna och biståndet. Är detta välfärd? Är detta Socialdemokraternas Sverige? Varför är ni så stolta över denna utveckling, Erik Åsbrink?

Det är ganska häpnadsväckande att handlingsförslamningen när det gäller att åstadkomma nya jobb fortsätter även i denna budget när nu halva mandatperioden har passerats. Detta att stimulera landets familjeföretagare så att de får stabila och positiva villkor, vågar satsa och nyanställa, verkar vara ideologiskt minerad mark där regeringens karta och kompass inte längre stämmer med dagens verklighet.

Regeringen verkar på något sätt famla omkring i okänd terräng, tyngd av återställare, väntande på ett oändligt antal utredningar. Hela er politik ligger för närvarande i utredningsfas. Ni har inte någon politisk linje i en mängd tillväxtfrågor. Här ligger roten till regeringens misslyckande med arbetslösheten.

Nu har regeringen efter två års motvärn ändå släpats fram till några motvilliga ideologiska eftergifter med visst stöd av Centerpartiet. Visst blev det en arbetsrättslig tumme till sist efter alla utredningar, kommissioner och medlingar. Men inte är det den moderna lagstiftning som rejält skulle kunna sänka tröskeln in till arbetsmarknaden för landets arbetslösa.

Övertidsuttaget fortsätter att vara bedövande. Man fortsätter att ta ut straffskatten på risksparande. Den är dubbelt så hög som skatten på det riskfria sparandet på bank. Även här handlar det om ett halvhjärtat och ofullgånget förslag.

Långsiktigheten för landets företagare illustreras av att regeringen nu avskaffar det riskkapitalavdrag som man nyligen har beslutat om efter återställarna med Vänsterpartiet hösten 1994. Tala om att vingla!

Tjänstesektorn har hittills varit helt ideologiskt bannlyst och tabubelagd för regeringen. Här har statsråden redan hunnit inta minst två mot varandra stridande uppfattningar innan regeringen har lagt locket på med en ny utredning. Vad annars?

I Danmark har nyligen ett framgångsrikt försök med moderna hemtjänster utvärderats och permanentats på förslag av Erik Åsbrinks systerparti. Folketinget har med stor majoritet röstat fram ett sådant system, som redan har skapat tiotusentals nya jobb.

I Sverige tillsätter regeringen Persson ytterligare en utredning. Denna kraftlöshet när det gäller att fatta beslut i tillväxtfrågor är ett förödande slöseri med "den främsta tillgång landet äger", för att citera Göran Persson. Det är knappast förvånande att arbetslösheten fortsätter att öka.

Vad vill ni då göra för att få ner arbetslösheten, Erik Åsbrink? Jag instämmer med Anne Wibble: Det är dagens viktigaste fråga, som icke får sitt svar i denna budget, som icke fick sitt svar i sysselsättningspropositionen, som icke fick sitt svar i tillväxtpropositionen och som icke fick sitt svar i vårpropositionen. Nu har ni förbrukat halva mandatperioden. När kommer förslagen? Har ni några förslag? Ligger de i skrivbordslådan? Har ni låst in dem i ett kassaskåp? Nu verkar det som om vi ändå skall få se någonting i mars, april nästa år. Det är ganska skrämmande.

Statsministern inbjöd hela svenska folket att delta i kampen mot arbetslösheten. Det kan man förstå. Det lär faktiskt behövas. Regeringen räknar inte ens själv med att den egna politiken når målet 4 % arbetslöshet vid sekelskiftet, utan det handlar om 5,7 % med den politik som föreslås i propositionen.

Det krävs en högre tillväxt. Frågan kvarstår: Vad är det som har hindrat regeringen att lägga fram förslag till åtgärder som klarar av detta? Om ni tror att det finns sådana, varför kommer de aldrig? Varför dessa ständiga uppskov? Varför dessa långbänkar?

Jag kan förstå att man inte skall lägga fram kotsamma förslag som inte är fullt finansierade. Doktrinen att man inte kan sanera statens finanser samtidigt som man lägger fram förslag om tillväxtfrämjande åtgärder står inte alls på vetenskaplig grund om man lägger fram förslag till åtgärder som är fullt finansierade.

Att förändra och modernisera arbetsrätten kostar ingenting. Att ta itu med lönebildningsproblematiken i stället för att bara skriva och prata om den kostar ingenting. Varför görs ingenting på detta område? Nu har ni funderat och vändats i snart två år. Är det inte snart dags att komma till skott?

Vi i oppositionen har från första stund varit beredda. Vi har erbjudit alternativ med starkare budgetsaldon och miljömässigt hållbara tillväxtåtgärder. Varför skall landets arbetslösa behöva vänta ytterligare, Erik Åsbrink?

Man tror helt enkelt inte att det är sant när man läser följande i propositionen: Förslag till åtgärder som stärker tillväxten och minskar arbetslösheten kommer i första hand att redovisas i samband med vårpropositionen nästa år. Detta är häpnadsväckande. Tillväxtpropositionen blev en agenda. Även detta blev en tumme.

Problemet var att regeringen började sin karriär med att gå åt fel håll. Man återställde ett antal strukturreformer som hade genomförts av den förra regeringen tillsammans med Vänsterpartiet. Nu har dessa återställare gett en rejäl baksmälla i form av den växande arbetslöshet som vi kan inregistrera. Nu har ångern infunnit sig, och vänstersvingen skall åtgärdas med största möjliga tystnad efter LO-kongressen.

Nu är det dags för återställarnas återställare. Det betyder i klartext, Erik Åsbrink, att de arbetslösa i allra bästa fall är tillbaka vid ruta ett, där de stod vid valet 1994. Nu är ni snart tillbaka där vi lämnade över. Nu skall ni försöka återta den politik som ni återställde. Lycka till! Men det brådskar, måste jag säga.

Uppreandet av att välfärden är säkrad och att den ekonomiska styrkan är återvunnen är ganska övermaga mot bakgrund av dagens situation på arbetsmarknaden. Det upprepas entonigt att regeringen skall halvera den öppna arbetslösheten. Där väntar vi fortfarande på åtgärder.

Det som föreslås i propositionen är inriktat på att defensivt administrera den skyhöga arbetslösheten och fördela arbetslösheten. Nu blir det stora löften till de arbetslösa om att ge arbetslösheten guldkant. Vi kan också se fram emot ett värdigt slut när vi kommer fram till 55 års ålder. Regeringen Perssons budget för 1997 har ingen lösning för arbetslösheten i Sverige.

Fru talman! Vi kristdemokrater kommer under motionsperioden att lägga fram ett alternativ till regeringens politik som ger förutsättningar för en miljömässigt riktig tillväxt av nya jobb genom ett nytt klimat för landets kämpande företagare, ett större personligt ansvarstagande, en familjepolitik som ger mer tid för barnen, en bra och värdig vård och en mer rättvis fördelningspolitik.

(Applåder)

Anf. 9 TALMANNEN:

Jag vill meddela att oppositionens företrädare av sina vardera 20 minuters taletid nu har använt följande: Bo Lundgren 8 minuter 47 sekunder, Per-Ola Eriksson 12 minuter 33 sekunder, Anne Wibbe 9 minuter 46 sekunder, Johan Lönnroth 10 minuter 39 sekunder, Roy Ottosson 13 minuter 22 sekunder och Mats Odell 13 minuter 38 sekunder. Varsågod, finansministern.

Anf. 10 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Fru talman! Till för ett halvår sedan arbetade jag i fastighetsbranschen. Där lärde jag mig en del nyttiga ting. Jag lärde mig att ett hus måste stå på fast grund. Jag lärde mig att ett hus måste byggas med omsorg, miljötänkande och kvalitet. Jag lärde mig att ett hus skall stå många decennier, kanske i sekel eller mer.

Det man satsar på ett gediget hantverk i bygget får man tillbaka många gånger om genom längre livslängd och lägre kostnader för drift och underhåll. Slarv och oreda skall man sky som pesten. Ingenting går upp mot den tillfredsställelse den yrkesman eller yrkeskvinna känner som vet med sig att han eller hon har gjort ett gott dagsverk.

Så är det också med statens finanser. Minnet är kort. Men för bara två tre år sedan, med den moderata politiken, hotades själva grundvalarna för vårt samhälle. Med en skenande skuldsättning, med industrivärldens största budgetunderskott och med ränteutgifter som likt en allt fetare gökunge var på väg att tränga ut alla andra statliga utgifter var Sverige på väg att bli ostyrbart och omyndigförklarat av de internationella bankirer som vi hade gjort oss beroende av.

Statsfinanser i fundamental obalans avspeglade en samhällsekonomi där i stort sett allting gick åt fel håll. Arbetslösheten hade tredubblats, vår samlade produktion och våra samlade inkomster minskade under tre år i rad. Investeringarna rasade, räntan steg till tidigare okända nivåer och våra utrikesaffärer gick med stora underskott. Förtroendet för Sverige i

vår omvärld var borta. Det svenska folket tappade framtidstron och viljan att satsa.

Alla kunde se att den borgerliga ekonomiska politiken inte stod på fast grund. Alla kunde se att den borgerliga ekonomiska politiken var ett eländigt fuskbygge. Alla kunde se att den borgerliga ekonomiska politiken var ett fallfärdigt ruckel som det skulle krävas oerhörda arbetsinsatser och gigantiska kostnader för att ställa i ordning. Den moderatledda regeringen som bar ansvaret för detta formidabla misslyckande, denna vanvård av landets ekonomi och detta skingrande av tillgångarna i Moder Sveas kassakista har ingenting att yvas över. Så var det, och så får det aldrig bli igen.

När den ordinarie ekonomisk-politiske talesmannen för Moderaterna, Lars Tobisson, inte deltar därför att han vikarierar som partiledare – med vilken grad av framgång skall jag låta vara osagt – får i stället ungtuppen Bo Lundgren gala. Och galet blir det för det mesta när Bo Lundgren yttrar sig. Vi har nu på nytt fått höra denna enastående historieskrivning om hur fantastiskt bra det gick under den moderatledda regeringen och hur uselt det går i dag. Det hedrar åtminstone Anne Wibble och Mats Odell, som i övrigt ställer upp för den där högerpolitiken, att de på den punkten tiger. De skryter inte med eländet som rådde under den perioden.

Jag vill ge ett råd till Bo Lundgren. Även om det finns ett gammalt talesätt som säger att om man upprepar en lögn tillräckligt ofta blir den till sist trodd – sluta med de där sagorna! De har ingen trovärdighet. Det är bara pinsamt att lyssna till dem.

Låt mig nämna ett enda exempel. Under den tid Moderaterna satt i regeringen försvann 450 000 jobb. 450 000 människor blev av med sina arbeten. Nu får vi höra att den politik som Moderaterna då förde är den som skall lösa landets arbetslöshetsproblem. Det är den som skall skapa sysselsättning. Detta har ingen som helst trovärdighet! Vi skall visa stor öppenhet och lyhördhet för hur vi skall hantera arbetslöshetsproblematiken. Alla goda idéer och uppslag skall vi ta fasta på. Men inte detta. Vi skall inte upprepa de förödande misstag som begicks under den moderatledda regeringen. De leder inte till full sysselsättning – de leder till fortsatt och förstärkt elände.

Anf. 11 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Apropå ungtuppar är Erik Åsbrink hjärtligt välkommen på min 50-årsdag nästa år.

Man kan mycket enkelt konstatera att när den regering som Erik Åsbrink nu tillhör tog över sjönk arbetslösheten. Nu stiger den. Den har aldrig i modern tid varit så hög som under de senaste månaderna. Det är ett problem.

Den före Vasakronandirektören talar om bygge, fuskbygge osv. Och det är alldeles rätt som han säger. Det är den som bygger ett hus, lägger grunden och bygger väggarna som har ett ansvar om huset börjar rasa och inte är hållbart. Det var just detta som jag beskrev – hur allt började rasa som en följd av det 80-tal då Erik Åsbrink drog upp politiska riktlinjer. Han är åtminstone delvis ansvarig för Nordbanksförlusterna på över 40 miljarder kronor. Dessa kan knappast Erik Åsbrink skylla på någon annan än sig själv och den regering han hade att göra med.

Samma sak gäller när statsfinanserna går från överskott till underskott och fortsätter att rasa. Det är naturligtvis när underskotten börjar växa som problemen uppkommer. När arbetslösheten börjar skena, när jobben börjar försvinna och när produktionen minskar – det är när denna svängning sker som man ser var bygget gick snett. Det ansvaret får nog Erik Åsbrink ta. Då hjälper det inte med denna typ av märkliga utfall här i kammaren.

När man sätter upp mål som inte kan uppnås, Erik Åsbrink, brukar man försöka ändra politik eller inriktning. Jag antar att det var så i Vasakronan. Eller också byter man ledning om det går snett. Nu kan vi inte göra det förrän 1998. Regeringen säger själv att dagens politik inte räcker till för att lösa problemen med arbetslösheten. Det står att läsa i Erik Åsbrinks egen finansplan. Det måste vidtas stora och nya åtgärder på viktiga och vitala områden – arbetsmarknaden, pensionssystemet och den offentliga sektorn. För varje dag som dessa åtgärder inte vidtas blir fler arbetslösa under längre tid. För varje dag det dröjer blir kostnaderna för arbetslösheten större. Dessa kostnader måste alla bära, och de drabbar låg- och medelinkomsttagare hårdast.

För varje dag som åtgärderna inte vidtas kommer det att vara svårare och svårare att utföra statens grundläggande uppgifter. Det är därför Erik Åsbrink sparar ytterligare 300 miljoner kronor på de fattiga grupperna, t.ex. änkepensionärerna, jämfört med vad han sade i våras. Regeringen klarar inte de egentliga åtagandena gentemot de grupper som behöver vårt gemensamma stöd.

Erik Åsbrink! När skall regeringen bekänna färg och ta fram de åtgärder som skulle kunna lindra arbetslöshetens gissel?

Anf. 12 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik:

Fru talman! Ingenting är mer beklämmande än att höra dessa påståenden, från Bo Lundgren och från andra, om att regeringen inte gör någonting. De undrar varför regeringen inte vidtar några åtgärder. De undrar varför regeringen inte handlar utan bara utreder osv.

Sanningen är att man i den socialdemokratiska regeringen och jag själv under det halvår jag har varit med praktiskt taget dygnet runt har ägnat oss åt att röja upp i det konkursbo vi fick överta när Bo Lundgren, Anne Wibbe och Mats Odell lämnade över. Det har krävts gigantiska arbetsinsatser, en oerhörd kraft och oerhört många initiativ för att ta itu med dessa problem. Vi har lyckats med detta. Det har gått fortare än vad vi själva vågade tro när vi satte i gång detta arbete att få ordning och reda igen i statens finanser. Detta är det helt avgörande för att vi skall klara alla de andra uppgifterna vi har satt oss före – att få fart på landets ekonomi och framför allt att bekämpa den höga arbetslöshet vi ärvde av den borgerliga regeringen.

Jag vill bara påminna om ett antal åtgärder som gäller sysselsättningen. Det gäller åtgärder som regeringen har vidtagit och åtgärder som står i begrepp att bli genomförda. Åtgärden att besätta de tillfälliga arbetena i den offentliga sektorn med äldre människor tidigareläggs nu. Det betalas ut en extra dusör för att göra det hela lockande. Detta är en åtgärd som ännu inte trätt i kraft, men som mycket snart kommer att börja verka.

Regeringen genomför lättnader i dubbelbeskattningen för små och medelstora företag. Detta har ännu inte trätt i kraft, men jag är övertygad

om att det kommer att få effekt under nästa år och framåt i tiden. Samma sak gäller de sänkta arbetsgivaravgifterna med tyngdpunkten på de mindre företagen. Det är också en åtgärd vi ser framför oss och som kommer att få effekt.

Vi sänker skatten på förmånsbilar. Det är inte bara en miljövänlig åtgärd och en åtgärd som gör att man får betala mera om man kör längre sträckor. Det är en stimulans till svensk bilindustri och till sysselsättningen i den branschen. Den kommer att få effekt nästa år när den genomförs.

Vi har de tre stora miljardprogrammen för miljön, för Östersjön och för näringslivsutvecklingen. De har inte kommit i gång riktigt ännu, men de kommer att få stor effekt framöver.

Vi har det största utbildningsprogrammet i svensk historia genom en satsning på vuxenutbildning och en utbyggd högskola. Det är en unikt omfattande satsning som inte bara är till stor hjälp för de människor som skall gå igenom utbildningen. Den kommer också att minska arbetslösheten och ge Sverige bättre tillväxt i framtiden.

Vi lanserar investeringsstöd för att bygga 15 000 nya studentbostäder. Det kommer att vara en stimulans till byggbranschen och naturligtvis även en hjälp för de många nya studenter som skall få utbildning.

Vi bygger ut miljöersättningsprogrammet som är ett stort stöd till landsbygden. Det ger oss också 300 nya miljoner årligen från EU-budgeten. De tillförs oss utifrån och kommer naturligtvis också att ha stor betydelse.

Vi genomför förändringar av arbetsrätten som innebär att det blir lättare att anställa folk i en konjunkturuppgång. Det är precis den situation vi står inför. Undersökningar som har gjorts tyder på att ganska många små företagare faktiskt planerar att anställa folk i den här konjunkturuppgången. Detta är kopplat till dessa förändringar.

Den stora stimulansen som kommer och som alltför ofta glöms bort är effekterna av den sjunkande räntan. När Bo Lundgren satt i regeringen gav betyget på den regeringen skyhöga räntor. Vi har fått ned räntorna mycket kraftigt under den här tiden. Jag tror att vi får en fortsatt nedgång. Det är klart att det är en stimulans till ökad sysselsättning.

Anf. 13 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Ännu har inte räntorna nått ned till den nivå de låg på i februari 1994.

Det är ganska intressant eller beklämmande – välj det ord som passar – att höra hur Erik Åsbrink berömmar sig av att man nu skall lindra den dubbla skatten på investeringar för vissa företag. Man skall lindra den höga kostnaden vad gäller arbetsgivaravgifter för vissa företag. Man skall genomföra vissa begränsade förändringar i arbetsrätten.

Vad gjorde den regering som Erik Åsbrink nu tillhör hösten 1994? Den införde full dubbel skatt på investeringar, den återreglerade arbetsrätten dramatiskt och den höjde arbetsgivaravgifterna för alla.

Nu erkänner Erik Åsbrink att de gjorde fel. Nu går de litet tillbaka med mycket små steg, men det räcker inte. Nu säger han här inför kamraren att den politik som den regering han nu tillhör förde hösten 1991 och 1995 var helt felaktig. Det är vad Erik Åsbrink säger. Det skrev han ju också i debattartikel om dubbelbeskattningen för något år sedan i

Svenska Dagbladet. Där är vi överens i sak, även om han har ändrat uppfattning i regeringen.

Problemet är att arbetslösheten är högre i dag än den var 1994. Arbetslösheten ökar, och människor lider av arbetslösheten. Jag tycker att det skulle bekymra Erik Åsbrink. Hans jobb är kanske inte så tryggt, men han får måhända ett nytt direktörsjobb efter 1998. Vad vet jag? Men det finns människor som inte ser någon framtid och lider av arbetslöshetens gissel. Då skriver ni att det krävs fler åtgärder. Ni talar om ett antal tunga områden, men ni lägger inte fram några förslag. Det är det som jag, Anne Wibbe och Mats Odell kräver av landets regering.

Om ni vet hur man skall kunna lindra detta och minska arbetslösheten måste ni lägga fram förslagen nu. Vi lade fram våra förslag i somras, och de avvisades. Varför sviker ni de arbetslösa, Erik Åsbrink? Varför sviker ni de änkor som vi enligt er uppfattning inte längre har råd att betala de pensioner de var utlovade? Varför sviker ni de människor som skall betala arbetslösheten?

Anf. 14 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik:

Fru talman! Till skillnad från Bo Lundgren har jag faktiskt en viss erfarenhet av att jobba i näringslivet. Det är en nyttig erfarenhet för mig som jag har stor glädje av. Jag skäms inte för den. Bo Lundgren har väl mest ägnat sig åt att skriva moderata partipamfletter. Det ger naturligtvis en oerhörd insikt i vilka villkor som är gynnsamma för en bra utveckling i det svenska näringslivet.

Vi fick höra här att räntan var låg i februari 1994. Det är mycket intressant. Jag kan riktigt se framför mig hur en moderat politruk har letat i statistiken och hittat en dag i februari 1994 när räntan var låg. Men Bo Lundgren förtiger eller känner inte ens till att vi hade en våldsam ränteökning efter februari 1994. Förtroendet för den borgerliga regeringen försvann totalt. Det var en våldsam räntestegring efter februari 1994, eftersom man då såg att den regeringen inte skulle komma att göra något. Den hade gett upp och tappat kontrollen över utvecklingen. Därför var räntan på en skyhög nivå under valrörelsen, Bo Lundgren. Det är den mycket höga räntan som vi sedan successivt har nedbringat genom vår ekonomiska politik. Det är sanningen. Att ljuga med statistik genom att plocka fram enstaka månadssiffror visar bara hur svag argumentationen är.

Sedan håller jag med Bo Lundgren om att när det går dåligt – det må vara i landets politik eller i ett företag – skall man byta ut ledningen. Det var vad det svenska folket gjorde i valet 1994.

Nu håller vi på att röja upp i konkursboet. Vi har kommit en bra bit på vägen när det gäller statsfinanserna. Vi skall klara de andra uppgifterna också. Men jag vill säga redan nu att en mandatperiod inte räcker för att röja upp i detta trask. Vi behöver mer tid. Vi behöver, och vi skall få, väljarnas mandat för en fortsatt socialdemokratisk politik så att vi klarar målet att halvera den öppna arbetslösheten till år 2000 och så att vi klarar att få fart på det här landet igen. Jag är övertygad om att vi klarar den saken.

Prot. 1996/97:4
20 september

*överlämnande av
budgetpropositionen*

Anf. 15 ANNE WIBBLE (fp) replik:

Fru talman! Det är faktiskt inte att undra på att regeringen har interna motsättningar och stridigheter om den ekonomiska politiken. Om Erik Åsbrink i de interna diskussionerna låter på det sätt som han gjorde här i kammaren – statsministern inledde för övrigt regeringsförklaringen på samma sätt – finns risken att någon tror att det är sant. Detta har ju hörts ganska många gånger. Det är sannolikt att några successivt tror att det är så. Då får man en alldeles felaktig grund för att åtgärda problemen på rätt sätt.

Då kommer folk att tro att man skall göra precis tvärtom mot vad de gjorde som uppenbarligen skapade alla problem. Då får man precis den här tonvikten på traditionalistisk socialdemokratisk politik som innebär mera skatt på en och annan höginkomsttagare, mera bidrag till olika offentliga system och mindre frihet och möjlighet för företagande. Detta leder till den misslyckade kamp mot arbetslösheten som regeringen nu bedriver.

Som ett litet bidrag till denna falska historieber beskrivning vill jag nämna vad finansministern sade i sitt första anförande. Han sade då, som bevis på sin egen framgång, att den största enskilda besparingsposten var minskade statsskuldsräntor på 19 miljarder. Jag tror att det var det han kom fram till så småningom. Nu råkar det vara totalt fel. Den största enskilda besparingsposten är med största sannolikhet Bo Könbergs förslag till förändrad arbetsskadeförsäkring. Jag tror att det har sparat ungefär 80 miljarder kronor jämfört med om ingen åtgärd hade vidtagits. Det röstade ni naturligtvis emot. Vi har sparat dessa 80 miljarder trots ert motstånd. Det illustrerar hur lätt man hamnar fel om man har fel utgångspunkt.

Min huvudfråga var: Hur vill regeringen få ned arbetslösheten? Den frågan har inte besvarats. Erik Åsbrink räknade upp olika saker i ett meningsutbyte med Bo Lundgren. Det var utbildning, Östersjön, småföretagsprogram och diverse annat. Men poängen är ju att alla dessa ting var väl kända redan i vårpropositionen. Man räknade ju upp samma saker då. Dessa saker har varit kända i flera månader, nästan ett halvt år. Om det finns någon ordning och reda på Finansdepartementet numera har man väl tagit med effekterna av dessa redan beslutade och kända åtgärder i de prognoser som man lägger fram.

Det här innebär ju att effekterna av dessa åtgärder redan finns inbakade i de prognoser som visar att politiken misslyckas. Min fråga kvarstår alltså. Erik Åsbrink kan inte smita undan den genom att hänvisa till saker som riksdagen beslutade om i juni eller fått veta under sommaren, för dessa har man ju redan räknat med!

Om man jämför med vårpropositionen är problemet faktiskt nästan allvarligare än man skulle kunna tro. Vad som har hänt sedan dess är nämligen att man höjt tillväxttalen – konjunkturen går litet bättre – men trots detta är läget på arbetsmarknaden sämre. Trots bättre produktion är färre människor i arbete. Det illustrerar ju att det finns något grundläggande fel, ett rejält strukturellt problem på arbetslöshetssidan. Där kvarstår min fråga: Vad tänker regeringen göra för att komma till rätta med arbetslösheten?

Anf. 16 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik:

Fru talman! Kortsiktigt har vi fått vissa negativa effekter på sysselsättningen, av skäl som är intressanta att titta på. Ett är att produktiviteten förbättras mer än vi tidigare räknade med. Kortsiktigt kan det ge negativa sysselsättningseffekter. Långsiktigt är det naturligtvis bra att produktiviteten förbättras. Ett annat skäl är att medelarbetstiden ökar. Mäter vi sysselsättningen i arbetade timmar är utvecklingen betydligt bättre, men eftersom genomsnittsarbetstiden ökar blir det inte lika många människor som arbetar. Det här beror inte främst på att folk arbetar mer övertid, även om det också förekommer, utan bl.a. på att sjukfrånvaron har minskat. Även det är ju i grund och botten något positivt som vi inte skall beklaga oss över.

Det här är kortsiktiga effekter, och det viktiga är naturligtvis hur det går framöver. Det är det som vår uppmärksamhet och kraft skall ägnas åt.

Jag skall inte upprepa det jag sade till Bo Lundgren; jag har redan räknat upp en lång rad åtgärder som till stor del ännu inte har börjat fungera. Anne Wibble säger nu att vi har räknat in det där i våra prognoser och att det inte räcker. Då vill jag säga: Vi har varit väldigt försiktiga när vi har räknat oss till godo sysselsättningseffekter av de här åtgärderna, eftersom man inte vet exakt hur stora de blir. Jag vill säga att vi ligger på den försiktiga sidan när vi tar hänsyn till dem. Det är mycket möjligt att vi får större effekter, särskilt som vi nu står inför en konjunkturuppgång. Även där är det vanligt att man underskattar kraften i uppgången när den väl kommer. Vi får alltfler tecken på att det kommer en sådan uppgång, och den senaste informationen är delvis så ny att vi inte ens har kunnat beakta den när vi spikade våra prognoser.

En sak som jag inte hann lägga fast i min replik till Bo Lundgren är att den sänkta räntan har en oerhörd stimulanseffekt i svensk ekonomi, och det vet också Anne Wibble. Men det tar tid innan den slår igenom. Det kan ta mellan ett och två år innan företagen fattar de investeringsbeslut som är beroende av en lägre ränta, och för den delen även innan enskilda människor vågar fatta beslut om att spendera och satsa, såsom de inte har vågat tidigare, därför att de nu känner en större framtidstro. Även detta tror jag kommer att få stora effekter.

Jag vill på nytt säga att om de åtgärder vi har vidtagit inte räcker – och de är ganska många – är vi självklart beredda att vidta fler åtgärder. Och kom nu inte och säg att vi borde ha gjort allt detta. Det går inte till så i politiken att man gör allting en gång för alla och sedan har regerat färdigt. Vi kommer att fortsätta regera, och vi kommer att fortsätta att vidta åtgärder på sysselsättningsområdet och även på andra områden. Det är ingenting konstigt med detta.

Vi har viktiga strukturåtgärder som vi måste arbeta med. Det står i finansplanen, och jag kan upprepa det. Det är viktigt att ha en fungerande lönebildning, en bra pensionsreform, en bra energipolitik, en väl fungerande offentlig sektor och en väl fungerande arbetsmarknad. Allt detta är viktiga uppgifter som vi har framför oss och som vi skall jobba med under de kommande åren.

Anf. 17 ANNE WIBBLE (fp) replik:

Fru talman! Erik Åsbrink försöker säga att problemen är kortsiktiga och att arbetsmarknadsläget i själva verket kommer att bli mycket bättre

Prot. 1996/97:4

20 september

*överlämnande av
budgetpropositionen*

på längre sikt. Men det är ju inte sant; det är i varje fall inte det han säger i sin proposition. Läget där är att arbetsmarknadssituationen förblir kritisk, för att inte säga mycket kritisk, under många år. Det kan väl ändå inte vara så att politiken är utformad på 20 års sikt och att de arbetslösa skall behöva vänta 10–20 år innan de långsiktiga effekterna inträder?

Jag bestrider inte alls att några åtgärder kan ha positiva effekter på lång sikt. Vad min kritik handlar om är att de är så uppenbart otillräckliga eftersom regeringen inte ens uppnår det mål den själv satt upp.

Erik Åsbrink säger vidare att räntorna har sjunkit kraftigt och att det ger en positiv effekt. Ja, det vore väl katastrofalt annars, om inte räntorna skulle ha sjunkit när inflationstakten lyckligtvis har blivit mycket lägre. Sanningen är tyvärr att den reala räntan är väldigt hög i Sverige, bland de högsta i Europa. Det är en betydande bromskloss när det gäller att få investeringar i Sverige och att få svenska konsumenters framtidsstro att blomstra.

Det låter bra, kan man tycka, när finansministern säger att man skall göra mer om inte de här åtgärderna räcker. Men en del av åtgärderna i det förslag som lagts på riksdagens bord i dag handlar inte om att göra nya saker för att underlätta jobb genom företagande utan om att man i stort sett har givit upp. Tankarna om att införa någon sorts friår då människor skall försörja sig på a-kassa är i själva verket bara ett exempel på hur man delar på jobben, hur man ger upp möjligheten att skapa en sådan framtidsstro och ett sådant företagsklimat i Sverige att alla människor som vill kan försörja sig på ett arbete. Den diskussion som ibland förs inom socialdemokratien om att förbjuda all övertid utom ett mycket litet antal timmar är även den ett uttryck för att man har givit upp och tror att man måste dela på de arbetade timmar som finns. Jag har hört Erik Åsbrink säga att han inte tror på det, men då har han väldigt dålig koll på vilka förslag det är som läggs fram i hans egen proposition. Den tolkning man kan göra av de förslagen är just denna uppgivenhet. Detta gör mig väldigt bekymrad, ty jag tror att det skapar en väldigt negativ spiral i det svenska samhället.

Jag skulle vilja be Erik Åsbrink att fundera en gång till på hur människor skall tolka det som han nu har sagt flera gånger, nämligen att om de här åtgärderna inte räcker skall man återkomma med fler. Den vanligaste tolkningen hos många människor riskerar att bli att det här är ett sådant där budskap som man inte skall tro på, sådant där politikersnack som inte betyder någonting. Då tror jag att man bidrar till att skapa ökat förakt och ökad misstro mellan politiker och medborgare, och det vore väldigt beklagligt.

Den andra tolkningen är att regeringen tycker att utvecklingen går ganska bra och därför inte har för avsikt att göra mer. Jag vill ogärna göra den tolkningen, eftersom jag faktiskt inte tror att det förhåller sig så. Jag tror att Erik Åsbrink och andra *är* djupt bekymrade över arbetslöshetskrisen. Då återstår bara tafatthet eller bristande insikt.

Det är synd att det är så mycket som två år kvar till nästa val.

Anf. 18 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik:

Fru talman! Jag får ransonera mitt inlägg litet, eftersom jag har ytterligare ett antal meddebattörer.

Jag tycker det är signifikativt att när jag lägger fram en budget har debattörerna nästan ingenting att säga, inte någon positiv kommentar, om att statsfinanserna saneras så snabbt som nu faktiskt är fallet. Det är bra att vi debatterar arbetslösheten, för det är den stora och svåra fråga som vi har framför oss. Jag går gärna in i den debatten. Jag kommer att ägna väldigt mycket tid – och det gäller hela regeringen – åt att ta itu med de frågorna framöver, och vi har fått större möjlighet att göra detta genom att få ordning på landets statsfinanser. Men det är ändå signifikativt att ni inte vill prata om de delarna av politiken, eftersom ni ju sade att vi där inte skulle klara de uppsatta målen.

De mål vi satte upp var totalt orealistiska. Ni sade precis samma sak som ni nu säger om vårt arbetslöshetsmål, att det inte gick att klara. Vi har visat att vi klarar det och vi kommer också att klara att halvera den öppna arbetslösheten till år 2000.

Anf. 19 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Fru talman! Det är en litet intressant historisk utveckling att finansministern i dag återoppar sina erfarenheter som direktör i fastighetsbranschen. Det fanns en socialdemokratisk statsminister för länge sedan som myntade begreppet folkhemmet. Den här debatten borde kanske inte bara handla om hur man vårdar en fastighet, utan också hur man vårdar folkhemmet.

Man måste ha en stark grund, det är alldeles riktigt, Erik Åsbrink. Man måste också ha en stark grund i folkhemmet. Det ni har gjort på senare tid är faktiskt att ni har börjat borra i denna grund genom att vården, omsorgen och skolan har fått för små resurser, genom att a-kassan har försämrats och arbetsrätten har angripits. Detta är grunden i folkhemmet, Erik Åsbrink.

Det finns också en erfarenhet som jag tror att de flesta som sköter företaget känner till. Det är att om man skulle få ett oväntat bra bokslut brukar man kunna använda åtminstone en del av de pengarna till att investera i nya jobb och att utveckla företaget. Det är mot den bakgrunden jag vill upprepa den fråga som jag ställde tidigare.

Det är i dag så att många kommuner och landsting runt om i landet håller på och avskedar folk. Människor går ut i arbetslöshet. De flesta är kvinnor. Den lilla enkla åtgärd jag avser handlar om betydligt mindre pengar än vad regeringen angav i vårpropositionen. Det har visat sig att budgeten är betydligt starkare än förut. Kunde inte finansministern tänka sig att kommunerna får behålla en del av de pengar som enligt gällande regler egentligen skulle ha krävts tillbaka till staten?

Jag har för mig att Erik Åsbrink inte bara var chef på Vasakronan utan också ordförande i Obligationsfrämjandet. I det sammanhanget förmodar jag att Erik Åsbrink har träffat väldigt många av näringslivets toppar i Sverige. Det är mot den bakgrunden jag vill upprepa också min andra fråga. Den handlar om värnskatten, som LO-kongressen föreslår att vi döper om till en vårdskatt. Menar verkligen Erik Åsbrink att han 1998, valåret, vill sänka skatten ganska rejält för de här grupperna och för alla höginkomsttagare i Sverige? Det kan inte vara rimligt.

För övrigt skulle det också vara intressant att höra Erik Åsbrinks åsikter i den spännande debatt som kulturministern har väckt kring de extrema förmånerna, lönerna och arvodena i näringslivet. Vad anser fi-

nansministern om detta? Är han beredd att göra någonting konkret för att ta ned dessa fullständigt orimliga inkomstnivåer?

Anf. 20 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik:

Herr talman! Som svar på den sista frågan vill jag säga att jag vill lämna ett konkret bidrag till genomlysningen av villkoren för ledande befattningshavare i de företag som jag har kontroll över, de av staten helägda bolag som ligger under Finansdepartementet. Vi håller på med en mycket noggrann kartläggning av de villkor som gäller för dem som är anställda. Syftet är naturligtvis att både få en ökad öppenhet och en insyn, men också att få rimliga regler och se till att det är ordning och reda också på detta område.

Att de här frågorna behandlas på ett seriöst sätt och med stor öppenhet tror jag är ett viktigt bidrag som jag kan ge, inte bara när det gäller statliga bolag utan också företag över huvud taget. Jag tror att det kommer att leda till att en del avarter som vi har sett försvinner. Det tror jag är positivt.

Sedan tog Johan Lönnroth upp frågan om folkhemmet utifrån min tidigare genomgång av att ett hus skall stå på fast grund. Jag vill säga att det hus som vi fick ta över från den borgerliga regeringen inte bara stod på ostadig grund och att det var ett fuskbygge, det var skuldsatt också, upp över taknocken. Att få ordning på detta har varit en helt nödvändig uppgift.

Vi har kommit långt på väg med att bli av med den här skuldsättningen och upplåningen. Det måste även Johan Lönnroth i själ och hjärta hålla med om att något välfärdsbygge och någon kamp mot arbetslösheten aldrig kan bli framgångsrik om man inte har ordning på själva grundvalarna för den offentliga sektorn och ytterst för hela samhällsekonomin.

Vi håller nu på att skapa förutsättningar för att med allt större kraft ta itu med arbetslöshetsbekämpningen och med fördelningspolitiken. Det skall vi göra. De ekonomiska grundvalarna måste man absolut skapa, annars är det en omöjlig uppgift.

Anf. 21 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Erik Åsbrink känner säkert till att Vänsterpartiet bidrog till en mycket stor del av den nödvändiga budgetsaneringen, och vi är helt överens om att det är nödvändigt att få de offentliga finanserna i ordning. Det är inte det det handlar om. Det är inte det mina frågor gäller. De handlar om hur vi skall fördela bördorna. Om vi tar liknelsen med huset kanske vi skall skilja på hyresgästerna med höga inkomster som bor där uppe i den nyinredda vindsvåningen och de som bor i gårdshuset med låga inkomster och små lägenheter.

Den politik som ni på senare tid har bedrivit med hjälp av Centerpartiet handlar just om att ni har borrarat i grunden på samhällsbygget. Det är möjligt att driva en annan fördelningspolitik, och det är därför som jag till slut upprepar frågorna igen. Är ni beredda att låta kommunerna behålla pengarna? Är ni beredda att låta värnskatten vara kvar, gärna omdöpt till en vårdskatt?

Anf. 22 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik:

Herr talman! Kommunernas framtida ekonomi är liksom allting annat helt och hållet beroende av att vi har en fungerande samhällsekonomi och att vi har statsfinanser i balans. Vi har slutit ett avtal med kommuner och landsting. Det gäller för 1997 och 1998. Det avtalet står vi självfallet fast vid. Det innebär åtaganden från statens sida. Vi skall inte dra in några pengar från kommuner och landsting. Det innebär också utfästelser från kommuner och landsting att de inte skall avskeda fast anställd personal. Jag utgår från att de håller sin del av överenskommelsen likaväl som vi håller vår.

Vi har också enats om, efter att ha räknat igenom alla åtgärder, att staten skall betala ut drygt 500 miljoner kronor om året 1997 och 1998 för att neutralisera effekter av andra åtgärder. Det blir ett visst tillskott, även om det är begränsat, till kommuner och landsting.

När det gäller värnskatten har vi ställt ut ett löfte att den skall gälla t.o.m. 1998, därefter avvecklas den. Jag anser att man skall stå fast vid de löften man har utfärdat.

En annan sak är att det finns skäl, förmodligen starka skäl, att av fördelningspolitiska motiv genomföra vissa korrigeringar eller kompletteringar av vårt skattesystem. Vi håller på och tittar på de sakerna nu, och vi skall redovisa detta senast inför den socialdemokratiska partikongressen 1997. Fördelningspolitiken är oerhört viktig och den måste komma till konkret uttryck också i skattepolitiken.

Anf. 23 ROY OTTOSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag ställde några frågor till finansministern i mitt inledningsanförande. Jag vill inledningsvis bara säga att det självfallet är bra att vi nu får den budgetsanering som det finns en förkrossande majoritet för i Sveriges riksdag. Det finns inget parti som opponerar mot den. Det är också ett antal fler partier än de två som står bakom just den här propositionen som har medverkat till saneringen. Vad det handlar om är inriktningen, det som Erik Åsbrink kallar för de ekonomiska grundvalarna.

Just det. De ekonomiska grundvalarna. Vad händer med naturresurserna när man blåser på med en extrem tillväxtpolitik? Hur är det egentligen när man ställer alltfler människor i samhället utanför produktionen, när man t.ex. vill justera upp ersättningen till dem som redan är inne i akassan genom att ställa fler helt utanför? Man försämrar ju de ekonomiska grundvalarna om inte folk på samma sätt kan delta i produktionen. Det är därför jag kritiserar den dåliga fördelningspolitiken. Min fråga till Erik Åsbrink är fortfarande: Tycker finansministern att det är rättvist att de som har de lägsta inkomsterna skall tvingas avstå mest när staten tvingas spara?

Anf. 24 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik:

Herr talman! De största bidragen till saneringen av statsfinanserna har vi tagit från den grupp som tjänar mest. Det är ett faktum. Men jag skall samtidigt säga att jag inte är nöjd med den fördelningspolitik som har blivit resultatet av de senaste årens utveckling. Vi har problem, och saneringsprogrammet har varit tufft och smärtsamt för många grupper. Jag

tror att det var svårt att undvika detta, men jag vill också säga att när vi nu börjar se slutet på den eran, när vi inte längre behöver lägga fram nya sparpaket och nya skattehöjningar, då finns det helt andra möjligheter än tidigare att bedriva en aktiv fördelningspolitik, och jag kan försäkra Roy Ottosson om att det kommer vi att göra. Den typen av överväganden kommer att spela en stor roll framöver. Och glöm inte att den viktigaste av alla fördelningspolitiska insatser är att få ned arbetslösheten. Ingen annan åtgärd är viktigare än den för att få en jämnare och rättvisare fördelning av inkomster och levnadsstandard i Sverige.

Anf. 25 ROY OTTOSSON (mp) replik:

Herr talman! Det går ju att fördela om redan nu. Varför skall man spara mest på dem som har minst? Det är ju faktiskt det ni visar i den här propositionen.

Som jag sade i inledningsanförandet: På s. 59 finns ett diagram som mycket tydligt visar andelen av den disponibla inkomsten i olika inkomstgrupper. Med de skattehöjningar och besparingar som regeringen nu har genomfört med stöd av framför allt Centern tog man mest av dem som hade minst. Det står där. Jag kan läsa det innantill i propositionen. De som har minst marginaler är mest utsatta. Det hade gått, och det går, att justera de här åtgärderna genom att ta mer ifrån de bidrag som går till dem som har mer, sänka procentsatsen i sjukförsäkringen litet mer för höginkomsttagarna t.ex. och få upp den till 80–85 % för låginkomsttagarna, utan att försämra reglerna så att färre kommer i åtnjutande av de här försäkringssystemen. Det finns mängder av bra förslag, bl.a. från oss i Miljöpartiet. Varför inte anta dem?

Arbetslösheten – ja visst, den är en väldigt viktig fördelningspolitisk fråga. Varför skall vi tvingas dela på kostnaden för arbetslösheten men inte få dela på de jobb som finns? Varför får inte alla hjälpa till och delta i produktionen? Varför skall 10–12 % ställas utanför den verkliga produktionen? Det kostar ju ändå. Varför tror regeringen uppenbarligen att 40 timmars arbetsvecka är en naturlag? Varför inte ta till sig det här? Erik Åsbrink har inte redovisat ett enda argument emot arbetstidsförkortning. Varför inte pröva detta nu?

Anf. 26 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik:

Herr talman! Man skall inte låta en enda tabell styra den totala bilden av fördelningspolitiken. Det är, bara för att ta ett exempel, så att den grupp som redovisas som de 10 % som har lägst inkomster till mycket stor del består av folk som tillfälligt vistas i den gruppen därför att de bara arbetar en del av året på grund av studier, värnplikt eller utlandsvistelse. De är alltså inte typiska låginkomsttagare utan människor som en kort tid vistas i den gruppen. Därför skall man vara försiktig med att dra långtgående slutsatser av en enda tabell. Men visst finns det problem i fördelningspolitiken. Vi skall åtgärda dem.

Tiden medger inte någon längre utläggning om arbetstiden. Jag skall ge bara ett enda argument till varför jag inte tror på arbetstidsförkortning som en generell åtgärd för att lösa landets arbetslöshetsproblem. Varje extra timme som jag jobbar sätter jag åtminstone 25 departementstjänstemän i extra arbete. Med det vill jag säga att mängden arbete inte är

given. Alla de som tror att arbetstidsförkortning är lösningen på det här problemet utgår utsagt från detta antagande, och det är fel. Vi kan och skall öka arbetsmängden i samhället, för det finns väldigt många uppgifter som behöver utföras som inte blir utförda i dag. Det är en mycket bättre väg att bekämpa arbetslösheten.

Prot. 1996/97:4
20 september

*överlämnande av
budgetpropositionen*

Anf. 27 MATS ODELL (kd) replik:

Herr talman! Erik Åsbrink lärde sig uppenbarligen först när han kom till Vasakronan att det behövs en ordentlig grund när man bygger ett hus. Jag och många med mig lärde oss redan i söndagsskolan att det inte går att bygga i lösan sand. Men det var där, Erik Åsbrink, i den lösa sanden, som ni ställde ut era vidlyftiga vallöften som ni inte nu kan leva upp till. Det var där, i den lösa sanden, som ni ställde ut löftet om 4 % arbetslöshet till sekelskiftet utan att ha recept på differensen upp till dessa 5,7 %.

Det är ju så, Erik Åsbrink, att det inte bara behövs en grund, det behövs ett hus också. Då måste man ha en ritning. Var har ni ritningen till detta hus? Hur skall ni åstadkomma dessa 4 %? Erik Åsbrink har ännu inte givit något svar på vilka åtgärder han tänker lägga fram för att klara det här löftet att gå från 5,7 till 4 % öppen arbetslöshet. Men han har faktiskt givit ett besked. Han har sagt till mig och till andra här att det var ett sådant oerhört arbete och han fick lägga ned en sådan enorm kraft på att sanera det konkursbo som efterlämnades av den borgerliga regeringen att han faktiskt inte ännu har orkat göra det. Det är i och för sig ett besked, men det är icke tillfredsställande.

Herr talman! Jag tycker att det är bra att regeringen har sanerat statsfinanserna. Jag erkänner gärna detta, som förste talare här i dag vid sidan av Per-Ola Eriksson. Det är nämligen så att vi i oppositionen alltid har ställt upp för saneringsåtgärder. Vi har alltid ställt upp för tillväxtfrämjande åtgärder. Men jag måste fråga mig, när Erik Åsbrink nu talar om det konkursbo, det moras, som han tog över: Var fanns Socialdemokraterna under den förra mandatperioden, när vi försökte ta itu med statsfinanserna? Ja, då kom de med överbud. På mitt område lade jag fram ett investeringsprogram för infrastruktur på 100 miljarder kronor. Socialdemokraterna hade genast ett program på 155 miljarder kronor. Ni röstade nej i denna kammare till saneringsåtgärder på 61 miljarder kronor under den perioden. Vi fick jaga Ian Wachtmeister och Bert Karlsson här i huset för att få ihop en majoritet för våra saneringsförslag. Ni röstade emot. Det är faktiskt någonting som Erik Åsbrink borde tänka på. Då fanns inte Göran Persson i den här talarstolen och sade: Den som är satt i skuld är icke fri. Han ägnade sig åt överbudspolitik på den tiden. Jag tycker att det vore klädsamt om Erik Åsbrink vägde in det.

När det gäller räntan säger Erik Åsbrink till Bo Lundgren att räntan gick upp våren 1994 därför att marknaden inte hade tilltro till den sittande regeringen. Detta är fel, Erik Åsbrink. Det som hände var ju att marknaden insåg att med de enorma opinionssiffror som Socialdemokraterna hade, därför att de hade lurat väljarna – väljarna trodde på er överbudspolitik; de trodde på allt detta som ni sade – skulle Socialdemokraterna ta över regeringsmakten, och den insåg att det var Socialdemokraternas nej till saneringspolitiken som gällde. Då gick räntan upp. Att ni nu har övergivit den politiken och gör något annat är det som har gjort att räntan nu går ned. Det är ju därför Göran Persson fick så matta och få

applåder på LO-kongressen. Det är besvikelsen över att ni har övergivit den politik som gjorde att räntan gick upp. Först fick ni upp den, och nu har ni fått ned den. Vi är snart tillbaka där vi var vid valet 1994. Jag tycker att Erik Åsbrink borde tala med litet mindre bokstäver när han försöker analysera vad som verkligen hände under den här perioden.

Anf. 28 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik:

Herr talman! Det var intressant att höra Mats Odell lägga ut texten om den borgerliga regeringspolitiken. Tidigare fick vi höra Bo Lundgren framhålla hur fantastiskt bra det gick och hur oerhört framgångsrik politiken var. Mats Odell medger att det gick väldigt dåligt men förklarade att det inte var den regering som fanns som hade ansvaret för detta – den hade tydligen inte ansvar för den ekonomiska politiken. I stället var förklaringen uppenbarligen den att den otäcka oppositionen redan långt före valet helt hade överflyglat regeringen.

Sanningen var den, Mats Odell, att chefen för ett stort försäkringsbolag sommaren 1994 förklarade att han bojkottade svenska statspapper. Han hade totalt tappat förtroendet för den ekonomiska politiken. Man kan ha synpunkter på det agerandet, men det är ändå inget gott betyg åt den regering som Mats Odell satt i och åt den politik som fördes.

Vi kan nog vara överens om vissa saker. Mats Odell tycker att Socialdemokraterna är ett väldigt dåligt oppositionsparti. Jag tycker att Kristdemokraterna och de andra partierna på högerkanten är väldigt dåliga regeringspartier. Dessutom tycker jag att Socialdemokraterna är ganska bra som regeringsparti.

Vad Mats Odell tycker om Kristdemokraterna som regeringsparti kan man ju spekulera kring. Själv tycker jag att Kristdemokraterna gör sig betydligt bättre i opposition än i regeringsställning. Vi har då en ganska given arbetsfördelning: Om ni låter oss ta hand om regeringspolitiken går det bra. Ni kan då sitta i opposition och kverulera.

Anf. 29 MATS ODELL (kd) replik:

Herr talman! Man undrar hur många som tar det här på allvar. Erik Åsbrink säger att det går ganska bra. 84 280 fler medborgare är i dag arbetslösa än när Göran Persson tillträdde. Är det någonting att yvas över? Har det då gått bra? Trots era vallöften, Erik Åsbrink, om att redan 1995 pressa ned arbetslösheten tiondedel för tiondedel, är det i dag fler som är arbetslösa än när ni tillträdde. Hur kan man ha en så oerhört självgod och uppblåst hållning till sina egna insatser under den här perioden?

Jag har just redogjort för att det väldigt mycket var just den oppositionspolitik som ni bedrev som gjorde att vi inte kunde lägga fram ytterligare besparingsförslag. Vi fick helt enkelt inte igenom dem i denna kammar. Ni röstade nej till budgetsaneringsförslag om 61 miljarder under den perioden.

Jag tycker att det är viktigt att vi ger en korrekt historiebereskrivning, och därvidlag har Erik Åsbrink faktiskt en hel del att lära. Jag kan ha en viss förståelse för att han inte har följt politiken under den period när han var fastighetsdirektör, men medarbetare till honom borde kunna korrigera de värsta felaktigheterna på det här området.

Regeringen har ännu inte lagt fram förslag till hur den skall komma till rätta med arbetslösheten. Det finns i budgeten alldeles tydligt ett glapp mellan de 5,7 % öppen arbetslöshet som ni själva förutspår och målet 4 %. Försök under dessa sista minuter, Erik Åsbrink, ge ett besked hur ni tänker uppnå detta mål! Det är den största och viktigaste frågan, inte bara för mig utan för hela svenska folket.

Prot. 1996/97:4
20 september

*överlämnande av
budgetpropositionen*

Anf. 30 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik:

Herr talman! Om Mats Odell hade lyssnat på mina tidigare inlägg i debatten hade han hört att jag utförligt har kommenterat just den frågan. Jag tänker inte upprepa vad jag redan tidigare har sagt i denna kammare.

Vi är helt överens på en punkt, Mats Odell. Vi behöver inte polemiserat på den punkten. Vi är överens om att det inte blir bra i Sverige när Socialdemokraterna sitter i oppositionsställning och när Kristdemokraterna och andra högerpartier sitter i regeringsställning. Jag håller med om den beskrivningen. Låt oss se till att detta inte upprepas i framtiden.

Däremot är vi väldigt oense på en annan punkt. Jag skall fortsätta städarbetet i de offentliga finanserna och när det gäller landets ekonomi, men jag tror till skillnad från Mats Odell inte på att pigavdrag är en modell för att lösa landets sysselsättningsproblem.

Anf. 31 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Per-Ola Eriksson gjorde en riktig iakttagelse när han sade att det finns många hushåll i Sverige där pengarna inte räcker till eller där man lever med väldigt små marginaler. Det främsta skälet till det är att också de som är i små omständigheter får betala mycket höga skatter. Därtill bidrar dessutom den stora arbetslösheten i Sverige.

Jag hoppas därför att Per-Ola Eriksson är beredd att stödja mig och mitt parti när de fullt finansierade skattesänkningarna för låg- och medelinkomsttagare föreslås här i kammaren. Det kan vara ett bra sätt att hjälpa dem som har problemet att de inte kan leva på sin lön därför att skatten är så hög.

Att skapa förutsättningar för att sänka arbetslösheten ger också goda möjligheter till ytterligare skattesänkningar. Att sänka arbetslösheten med en procentenhet ger möjlighet att sänka kommunalskatten med en krona. Det finns alltså mycket att göra på det här området.

Erik Åsbrink vet att 80-talet var det decennium när de stora problemen i Sverige grundlades. Man kan gå längre tillbaka i tiden. Problemen är inte bara Socialdemokraternas fel, men det var ni som hade och får ta på er det politiska ansvaret för de misstag som ledde till bankkrisen och som ledde till att det när Erik Åsbrink var skatte- och bankminister svängde från överskott till underskott. Då började arbetslösheten accelerera.

Nu nog om detta. Eftersom jag tycker att väljarna är värda något bättre menar jag att det är synd att Erik Åsbrink nästintill visar förakt för väljarna och de arbetslösa genom att föra den här typen av debatt i kammaren. Man tar inte fram de åtgärder som skulle kunna ge arbetslösa nya jobb och ett hopp om framtiden, åtgärder som skulle kunna minska kostnaderna för arbetslösheten och möjliggöra att man inte skulle behöva dra ned ersättning och stöd till änkor och handikappade. Man borde låta

staten verkligen utföra de grundläggande uppgifter som staten faktiskt har.

Mot denna bakgrund är vi inte positiva till budgetpropositionen. Det är nog så bra med budgetsanering, men det räcker inte. Det måste också finnas en politik som skapar förutsättningar för nya jobb. Ni säger själva att denna politik inte räcker till. Göran Persson säger det. Det framhålls i budgetpropositionen att mer måste komma, och ni talar också om på vilka områden det måste komma mer. Den höga arbetslösheten är ökande och högre än vid motsvarande tid 1994. Fastän ni säger detta gör ni ingenting. Ni lämnar inga besked till någon här i kammaren och inte heller till människorna ute landet.

Det finns besked som skulle kunna ges: sänkning av skatten på arbete, slopande av dubbel skatt på investeringar, att göra det enklare att anställa och att verkligen satsa på utbildning. Detta har mitt och andra partier lagt fram förslag om här i kammaren. För varje dag som ni dröjer med att lägga fram det som ni möjligen tror kan mildra arbetslösheten kommer fler människor att må dåligt, Erik Åsbrink. Det tycker jag inte att Erik Åsbrink skulle acceptera.

Anf. 32 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik:

Herr talman! Vi får nu på nytt höra de moderata skattesänkingslöften ställas ut, som gengångare från svunna tider. Det var i hög grad den politiken som bidrog till att skapa den statsfinansiella katastrofen och som därmed förorsakade så många andra av de problem i svensk ekonomi som vi fortfarande brottas med. Knappt hinner vi återställa statsfinanserna förrän Bo Lundgren på nytt är ute och strör omkring sig stora löften om skattesänkningar, som på nytt skulle undergräva statsfinanserna och varje möjlighet för staten att bedriva en aktiv politik för att bekämpa arbetslösheten och öka sysselsättningen. Jag är öppen och lyhörd för alla goda förslag som kan hjälpa till i kampen mot arbetslösheten, men en sak är säker: Moderat skattesänkningsspolitik och moderat förstöring av statsfinanserna är inte en politik som jag är beredd att följa.

Anf. 33 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Jag förstår att det för en som tycker att staten skall ta in nästintill alla inkomster kan kännas besvärligt att lämna över till medborgarna att kunna leva på sin lön. Men vad var det egentligen som hände, för att gå tillbaka till 70- och 80-talet? Jo, ni socialdemokrater vände er till väljarna och sade: Låt oss ta ut höga skatter av er, så skall vi se till att ni får bra barnomsorg och god vård utan köer och att ni får bidrag om det händer någonting. Allting skall bli så bra.

Men hur ser det ut nu, med den modell som Erik Åsbrink var med om att skapa? Jo, skatterna stiger dramatiskt, inte minst för låg- och medelinkomsttagare. Samtidigt växer vårdköerna, barnomsorgen räcker inte till, bidragen blir mindre och människor känner sig klämda från bägge håll. Den modellen höll inte, Erik Åsbrink. Det är just därför vi säger att det krävs att vi går tillbaka och låter staten ta hand om det grundläggande ansvaret för den trygghet människor behöver i nöd, men låter människor få en chans att leva på sin egen lön.

Ett led i detta är en politik som också skapar bättre förutsättningar att pressa ned arbetslösheten. Där har ni misslyckats. Det är bra att Erik Åsbrink säger att han är lyhörd, men jag har inte märkt någonting av det i debatten hittills. Det finns förslag – det fanns i somras och det kommer att finnas i riksdagen när motionsperioden är slut den 7 oktober.

Men, Erik Åsbrink, ge besked! Det har jag och många med mig frågat efter. Om Erik Åsbrink nu faktiskt vet vad som behövs för att flera skall få jobb, så ta fram de förslagen nu och lägg dem på riksdagens bord, så att människor snabbt kan komma i arbete och kostnaderna för arbetslösheten minskar.

Anf. 34 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Jag hoppas att finansministern svarar på min fråga, om han har någon debattid kvar.

Den splittrade vänster–högerallians som vi har sett uppträda nu under några timmar har en gemensam nämnare, tycker jag – gnäll och åter gnäll! Ingen, vare sig Bo Lundgren, Anne Wibble eller Johan Lönnroth, erkänner att det behövs en politisk stabilitet och balans i de offentliga finanserna för att vi skall kunna klara jobben. Det är en helt avgörande förutsättning.

Jag hade trott att tidigare finansministern Anne Wibble skulle ägna åtminstone en enda mening åt just behovet av stabilitet och balans i de offentliga finanserna. Men icke! Inte ett enda ord!

Det är ju förutsättningen för att över huvud taget kunna skapa jobb. Att bekämpa arbetslösheten är viktigt. Jag tror att det råder en bred politisk enighet också om det behovet. Men vi vet också att det inte går att åstadkomma det från en dag till en annan. I så fall hade vi ju klarat det under förra mandatperioden, då vi faktiskt hade en svår arbetsmarknads-situation. Inte ens inom EU-länderna klarar man det. Tyskland, Frankrike osv. har höga arbetslöshetstal. Det är inte något skäl för att vi också skall ha det, men att få ned dem är ett arbete som är långsiktigt.

Sedan har vi att få ned räntorna. Kom ihåg att vi i dag, när vi skriver den 20 september, har en räntedifferens till exempelvis Tyskland som är väsentligt lägre än den var för bara 18 månader sedan. Då hade vi en räntedifferens på 450 punkter; i dag är den nere under 150 punkter.

Vi inför skattelättnader för småföretagen, vi satsar mer resurser på kretsloppssamhället, kretsloppsteknik och miljöteknik, vi sänker arbetsgivaravgifter och styr det så att det framför allt har betydelse för de mindre företagen. Det skall tas fram ett program för lantbruk och landsbygd, där det finns betydande sysselsättningsmöjligheter.

Jag lyssnade med intresse på Bo Lundgren, som inte hade ett enda ord att säga om behovet av stabilitet och balans i statsfinanserna. Däremot höll han i sedvanlig ordning en predikan för sänkta skatter. Men att sänka skatter med lånade pengar, i ett läge där vi har ett stort budgetunderskott, är ju att kasta pengarna i sjön.

Detta vet säkert Bo Lundgren, men det står i det moderata partiprogrammet att man skall sänka skatterna. Men varför skall Bo Lundgren då höja skatten för de människor som har störst behov av låga skatter? Bo Lundgren vill ju höja matskatten, och den slår hårdast mot de grupper som jag avslutningsvis talade om, de grupper som har de smalaste ekonomiska marginalerna. Varför vill inte Bo Lundgren sänka den skatten?

Nej, den skall höjas, men i stället skall man sänka andra skatter, vilket i första hand kommer människor med större ekonomiska marginaler till godo. Det är oförsvarligt att föra den typen av politik.

Anne Wibble sade att lönebildningen skall klaras. Jag lyssnade väldigt uppmärksamt och tänkte: Nu blir det nog väldigt intressant. Men jag måste fråga: När medverkade Folkpartiet till att stabilisera lönebildningen i Sverige? Ni orkade ju från Folkpartiets sida en gång i tiden inte ställa upp och ge stöd åt Rehnbergavtalet när det gällde. Nu ställer jag en rak fråga till Anne Wibble: Vad tänker Anne Wibble och Folkpartiet göra när vi nu står inför en ny situation där vi behöver få en bättre tingens ordning på lönebildningens område?

Låt mig sedan till sist till Johan Lönnroth säga att jag svarar ja på frågan om en folkomröstning om EMU, om regeringen föreslår att vi skall ansluta oss till EMU. Det tycker jag i så fall skall föregås av en folkomröstning.

Men låt mig också till Johan Lönnroth säga: Jag vill inte ha ett EMU-medlemskap. Det tycks ju inte Johan Lönnroth heller vilja. Men till skillnad från Johan Lönnroth arbetar vi från Centerpartiets sida för en stram finanspolitik, och det vill inte Johan Lönnroth ställa upp på. Han vill ha det goda, men han vill inte ta ansvar och vara med och skapa en politisk och ekonomisk stabilitet. Men det förutsätter också ett utanförskap när det gäller EMU.

Anf. 35 ANNE WIBBLE (fp) replik:

Herr talman! När det gäller Per-Ola Erikssons fråga om Folkpartiets inställning till de stabila och sunda statsfinanserna ber jag att få hänvisa till mitt inledningsanförande, som Per-Ola Eriksson uppenbarligen missade.

Jag kan tillägga att om man gör en enkel kalkyl skall man finna att den statsfinansiella kostnaden för Centerpartiets medverkan i statsbudgetsammanhang uppgår till drygt 15 miljarder eller så. Centerpartiets egen medverkan är alltså inte så väldigt mycket att skryta med.

Annars är det slående att Per-Ola Eriksson mer och mer låter som en regeringsföreträdare. Jag måste faktiskt fråga: Känns det inte litet konstigt att framställas som så usel av bästa kompisen – det är ju nämligen vad Erik Åsbrinks historieskrivning implicerar?

Jag undrar faktiskt vilken värld Per-Ola Eriksson lever i. Han skröt ganska mycket om lägre räntor som skulle göra egnahemsägare saliga av lycka. Man behöver ju bara gå utanför dörren, här och i ännu högre grad i övriga landet, för att träffa egnahemsägare som är oroliga, förbittrade och arga, inte över några sjunkande räntor som de skulle tillskriva Per-Ola Eriksson utan över höjda fastighetsskatter och höjda taxeringsvärden. De är förbittrade och oroliga för att de inte skall kunna bo kvar i sina hus. Vilka egnahemsägare Per-Ola Eriksson träffar vet inte jag.

Arbetslösheten berördes mycket, mycket magert. Centerpartiets bristande engagemang på det här området, åtminstone för närvarande, illustrerades av hur Per-Ola Eriksson såg på frågan om människors beroende av socialbidrag. Den för mig naturliga inställningen är att säga att då måste man försöka se till att färre människor tvingas leva på socialbidrag och kan försörja sig med eget arbete. Men Per-Ola Eriksson säger att då

måste vi höja socialbidragen. Att acceptera att människor inte skall kunna försörja sig själva på eget arbete är verkligen att ha givit upp.

Eftersom jag nu tydligen har förbrukat min talartid skall jag slutligen bara be att få ta avstånd från nya Rehnbergavtal.

Prot. 1996/97:4
20 september

*överlämnande av
budgetpropositionen*

Anf. 36 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! Det betyder att Anne Wibble över huvud taget inte vill lägga sig i lönebildningen. Om den går snett skall vi politiker tydligen bara luta oss tillbaka och säga: Det var det, det. Så ansvarslös kan man inte vara, fru Wibble.

Jag vill också korrigera Anne Wibble. Jag har inte föreslagit några höjda socialbidrag, men jag tvingas konstatera att vi i dag har en situation där många människor är beroende av socialbidrag. Den gruppen är inte alltid så lätt att definiera. Det finns olika inkomstnivåer och olika hushållstyper, och jag vill gärna att vi analyserar den situationen.

Vi kommer att förbättra situationen för svenskt näringsliv. I första hand, Anne Wibble, skapar vi bättre betingelser för småföretagen. Det är därför vi sänker arbetsgivaravgifterna från den 1 januari 1997. Vi gör lättnader i dubbelbeskattningen, riktade mot småföretagen. Vi har återinfört kvittningsrätten. Anne Wibble måste väl medge att det är viktigt för att stimulera nyföretagande? Genom en rad olika åtgärder har vi medverkat till att förbättra villkoren för småföretagare. Vi satsar på kretsloppsteknik – 1 miljard. 1 miljard satsas på Östersjöområdet, och 1 miljard på regional- och näringspolitik. Detta gör vi i syfte att skapa en tillväxt i ekonomin. Men intresset från Folkpartiets sida för att ställa upp på den typen av åtgärder har inte varit särskilt stort.

Allra sist vill jag säga till Anne Wibble: Jag har inte röstat för någon höjd fastighetsskatt. Det vet Anne Wibble.

Anf. 37 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Per-Ola Eriksson vill ju vara resultatpolitiker. Låt oss då tala om våra gemensamma möjligheter att påverka politiken.

I kärnkraftsfrågan har vi bjudit in linje-tre-partierna och miljörörelsen för att försöka få till stånd den gemensamma front som jag tror är absolut nödvändig om vi skall kunna pressa regeringen till en mera progressiv hållning när det gäller att utveckla förnybara energikällor och avveckla kärnkraften. Jag skulle vilja veta på vad sätt Per-Ola Eriksson kommer att bidra till att skapa denna gemensamma linje-tre-front i kärnkraftsfrågan.

Det andra gäller EMU. Det är bra med beskedet om folkomröstning. Men jag saknar faktiskt, måste jag säga, Per-Ola Erikssons engagemang. Man får alltid dra ur honom ställningstagandena i EMU-frågan. Är Per-Ola Eriksson beredd att tillsammans med mig på ett konstruktivt sätt i finansutskottet diskutera hur vi gemensamt nu skall arbeta för att få stopp på det svenska medlemskapet i EMU?

Anf. 38 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! Apropos att bjuda in tidigare linje-tre-partier vill jag säga att det pågår energiöverläggningar. Syftet är att vi skall skapa en majoritet här i kammaren, helst med företrädare för många partier, för en ener-

gipolitik som är långsiktig och som inleder kärnkraftens avveckling och tar fram en förnyelse av hela energisystemet.

Jag noterar att Johan Lönnroths parti på ett mycket tidigt stadium har gått ut och sagt att folkomröstningsresultat inte kan vara särskilt viktigt.

Det är viktigt att vi får en förnyelse av energisystemet så att vi börjar lägga om kursen. Det innebär både nya jobb och en tryggare och miljövänligare energipolitik.

Anf. 39 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Per-Ola Eriksson vet säkert att vi står fast vid vår inställning i kärnkraftsfrågan. Kärnkraften skall vara avvecklad till 2010. Men Per-Ola Eriksson, som ju alltid vill framhålla sig själv som en resultatpolitiker, vet ju att det också gäller att försöka påverka politiken. Per-Ola Eriksson har inte mera taletid, men jag vill återigen uppmana honom att vara litet konstruktiv. Sitt ihop med oss och diskutera hur vi skall pressa fram konkreta resultat!

Anf. 40 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Jag vill avrunda min del i debatten genom att belysa vad Per-Ola Eriksson, som rimligen nu får räknas till regeringen, har sagt. Han uppträder som regeringsföreträdare här och försvarar alltihop. Det betyder att den kritik som vi har haft mot regeringen i allra högsta grad också gäller Centerpartiet.

Jag tycker att det är karakteristiskt för Per-Ola Eriksson och Centern att inte lyssna på den kritik som förs fram, utan att i stället prata om något annat. Man tycker att det är gnäll när vi här från talarstolen talar om att arbetslösheten ökar i stället för att minska, som man har lovat, och att vi betraktar detta som ett stort ekonomiskt och socialt problem. Det är naturligtvis inte gnäll, utan det är allvar. Det är allvar för de 12–13 % som är utan arbete. Det är de som får ta mycket av smällen. Det är frågan om ungdomar och kvinnor som aldrig kommer in på arbetsmarknaden.

Jag tycker att det är befogat att gnälla från denna talarstol när man genomför besparingar och skattehöjningar som slår just mot dem som redan ligger. Det är bara att beklaga Centerpartiet även på den punkten.

Jag trodde faktiskt att Per-Ola Eriksson skulle säga någonting om den gröna sidan av budgeten, om miljön. Man måste fråga sig om Centerpartiet tycker att det är bra att man minskar kalkningsanslagen från 175 miljoner i år till 130 nästa år. Såvitt vi kan se så står det så i budgeten.

Är Per-Ola Eriksson och Centern medvetna om vad detta betyder för försurningsarbetet i Sverige? Många forskare anser att försurningen är det största miljöproblemet. Vi har ett mycket stort antal sjöar och marker i detta land som är försurade, där den kemiska sammansättningen förstörs på så sätt att liv fördärvas. Just kalkning har gjort att vi har kunnat bromsa den utvecklingen. Problemet är att det väldigt snabbt frigörs mängder av miljögifter, framför allt tungmetaller, från botten-sedimenten om man slutar kalka. Man får en större gifteffekt än vid normal försurning. Detta borde man ifrån Centerns sida känna till. Det finns engagerade miljöintresserade människor i det partiet, men jag konstaterar att de sviks av sin partiledning. De sviks när Centern samarbetar med regering-

en. Centern glider förbi detta med en talande tystnad i riksdagens kammare när det kritiserar av Miljöpartiet.

Man måste också fråga sig om Centern är ett parti som över huvud taget har svar på framtidsfrågor, när partiet tror att tillväxt och bara tillväxt är det som skapar jobb, trots att all forskning visar att kopplingen tillväxt–nya arbetstillfällen blir allt svagare.

Anf. 41 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik:

Herr talman! Jag fick frågan av Per-Ola Eriksson om ifall regeringen är beredd att starta en levnadsnivåundersökning för att analysera villkoren för de människor som får socialbidrag. Mitt svar är ja. Vi är inte bara beredda att starta en utredning; det pågår redan ett sådant analysarbete, bl.a. kopplat till arbetet med att föreslå en ny socialtjänstlag – en proposition som skall läggas fram i december. Det finns också kopplingar till den bortre parentesen. De analyserna skall genomföras. Jag vill passa på att inbjuda företrädare för Centerpartiet att ta del av det arbetet.

Anf. 42 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Det är intressant att följa den interna diskussionen mellan Centern och Socialdemokraterna. Det är inte riktigt lika spännande, dock, som när Olof Palme gjorde upp om moms och arbetsgivaravgifterna med Vänsterpartiet i början av 70-talet.

Arbetslösheten i Sverige är rekordhög. Skatterna stiger, och det blir svårare att leva på sin egen lön eller pension. Vi har i det läget en regering som inte ens tror på sin egen politik. Men det går att skapa förutsättningar för en annan utveckling. Det finns ett alternativ. Det har visats här i riksdagen. Det skapar förutsättningar för ett Sverige där arbetslösheten pressas tillbaka och där det går att leva på sin lön och sin pension, där kommuner och stat kan klara sina grundläggande uppgifter och ge en bra sjukvård utan köer, en bra utbildning för alla barn och stöd till dem som verkligen behöver. Det kräver en annan politik, herr talman. Den kommer att presenteras under tiden fram till den 7 oktober.

Anf. 43 JOHAN LÖNNROTH (v)

Herr talman! Jag skulle vilja vända mig till storinkvisitor Mats Odell som vill brännmärka oss som tar ansvar i kommuner och landsting efter det att Mats Odell och hans kamrater inom högern och regeringen har avslagit våra förslag att ge kommuner och landsting mer pengar. Men jag skall faktiskt trots brännmärkningen ta fasta på det positiva i det nya budskapet. Mats Odell vill tydligen öka de offentliga utgifterna. Han vill anslå mer pengar till kommuner och landsting. Det är bra. Med vem skall ni genomföra detta, Mats Odell? Är det tillsammans med Bo Lundgren? Vi ställer upp, trots brännmärkningen, Mats Odell. Kom med förslagen. Ni har hela tiden avslagit våra förslag att ge mer pengar. Men ni är ändå välkomna. Vi skall inte gräla mer, utan vi skall samarbeta.

Anf. 44 MATS ODELL (kd):

Herr talman! Jag har 20 sekunder på mig. Jag vill bara säga att det inte har varit fråga om någon brännmärkning. Väljarna borde brännmärka en sådan konsumentinformation som Vänsterpartiet, Socialdemokraterna

och Miljöpartiet gav. Vi vill omfördela resurser. Vi har i vårt budgetalternativ 5,8 miljarder mer till kommun- och landstingssektorn än vad regeringen har i sitt alternativ. Det är där som pengarna tas. Det är bl.a. genom att vi som är friska och som har jobb får ytterligare en karensdag, Johan Lönnroth. Är ni med på den finansieringen?

Anf. 45 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Nu när debatten närmar sig sitt slut är det påtagligt att när det gäller företrädarna för övriga partier som kommenterar samarbetet mellan Socialdemokraterna och Centern finns det ingenting positivt att säga. Inte ett positivt ord har sagts om den påtagliga förbättring som sker av statsfinanserna och av svensk ekonomi. Det är ett gnällande och en förgrämdhet. Men jag tycker att ni kunde ha kostat på er en positiv kommentar om att det faktiskt går bättre för Sverige. Det är väl rimligtvis något som vi alla borde eftersträva och glädja oss åt.

Det stora bekymret som vi har, vilket jag tror att de flesta av oss delar, är arbetslösheten. Det finns all anledning att känna stor oro och att vara mycket engagerad i kampen mot arbetslösheten. Vi kan ha olika uppfattningar om hur det skall ske, men jag tror att de flesta av oss ändå är överens om att det skall ske. Då är det på det sättet att en framgångsrik kamp mot arbetslösheten inte kan genomföras om vi inte har statsfinanser i balans och om vi inte har en tillväxt i ekonomin. Därför vill jag säga att jag är optimist. Jag känner tillförsikt inför framtiden. Jag känner en framtidstro. Den bygger på faktiska uppgifter om utvecklingen i svensk ekonomi och om utvecklingen i statsfinanserna. Det är ett faktum att vi har en mycket låg inflation i Sverige. Det är ett faktum att räntorna faller, och de har fortsatt att falla i dag. Det verkar som om man inte tar på allvar vad moderater, folkpartister och kristdemokrater säger. Om man gjorde det skulle väl räntorna rimligtvis inte fortsätta att falla också i dag. Jag gläder mig åt den räntenedgången, och jag tror att det finns utsikter att den kan fortsätta.

Det är naturligtvis bra att exporten ökar kraftigt och att vår utrikesbalans stärks, så att vi kan betala av på utlandsskulden. Det är naturligtvis bra att investeringarna fortsätter att öka och att vi också får en uppgång av den privata konsumtionen, så att folk vågar spendera litet mer. Det är allt detta tillsammans som leder fram till en konjunkturuppgång som vi nu ser allt starkare tecken på och som ger oss bättre möjligheter framöver att ta itu med den stora återstående uppgiften att bekämpa arbetslösheten och att få upp sysselsättningen. Jag vill säga att jag känner en framtidstro och en tillförsikt. Det är naturligtvis en oerhörd styrka att vi är på väg att återvinna balansen och stabiliteten i svensk ekonomi och i statens finanser.

Anf. 46 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Jo, Erik Åsbrink, jag skall gärna säga något positivt om att räntorna har fallit och att budgeten är sanerad. Men det stora problemet, Erik Åsbrink, är att det som ni nu säger om att det nu är dags att angripa arbetslösheten och att påbörja en fördelningspolitik sade ni faktiskt ungefär med samma ord för drygt ett år sedan, sommaren 1995. Då var det också dags att ta nästa steg. Vi kan i denna budget inte se att ni

lägger fram förslag som innebär att man kommer till rätta med arbetslösheten. Ni klarar inte fyraprocentsmålet med de förslag som ni lägger fram. Därför måste denna riksdag se till att ändra i er budget, så att vi får ned arbetslösheten och förbättrar fördelningen. Fördelningspolitiken har faktiskt varit eländig efter den dag som ni började samarbeta med Centerpartiet. Det måste bli en vändning. Ni måste ta på allvar att sätta arbetslöshetsbekämpningen och fördelningspolitiken främst, och det måste påbörjas nu.

Till sist har jag redan sagt att Vänsterpartiet är berett att ta ansvar. Vi är inte bittra och besvikna, och vi känner oss inte försmådda. Ni har stängt dörren, och ni har sagt att det nu är Per-Ola Eriksson och Centerpartiet som gäller. Men vi vet med förtröstan att det finns en mycket stark opinion utanför detta hus som stöder stora delar av det som vi står för. Vi tror att ni kommer att inse hur verkligheten ser ut utanför detta hus och inte bara i detta hus.

Överläggningen var härmed avslutad.

Budgetpropositionen bordlades.

2 § Meddelande om val

Förste vice talmannen meddelade att val av ledamöter och suppleanter i utskotten skulle ske *tisdagen den 24 september kl. 9.00*.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1996/97:3 till kulturutskottet

1996/97:4 till försvarsutskottet

1996/97:5

avsnitt 7 till socialutskottet

avsnitt 12 till arbetsmarknadsutskottet

propositionen i övrigt till utbildningsutskottet

1996/97:11 till försvarsutskottet

1996/97:22 till lagutskottet

1996/97:26 till justitieutskottet

1996/97:31 till lagutskottet

Skrivelse

1996/97:24 till socialförsäkringsutskottet

Prot. 1996/97:4

20 september

*överlämnande av
budgetpropositionen*

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 11.58 att ajournera sammanträdet till kl. 14.00 då de till dagens bordläggning aviserade ärendena väntades föreligga.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

4 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositioner

1996/97:7 Vissa spel- och lotterifrågor

1996/97:10 Mervärdesskatt inom kultur-, utbildnings- och idrottsområdet

1996/97:12 Vissa justeringar i lagen om räntefördelning vid beskattning m.m.

1996/97:14 Vissa punktskattefrågor

1996/97:17 Skattereduktion för fastighetsskatt i vissa fall

1996/97:18 Vissa företagsskattefrågor

1996/97:19 Beskattning av bilförmån, m.m.

1996/97:21 Nedsättning av socialavgifter, m.m.

1996/97:27 Läkemedelsförmåner och läkemedelsförsörjning m.m.

1996/97:28 Kriterier för rätt till ersättning i form av sjukpenning och förtidspension

1996/97:29 Höjning av koldioxidskatten för industrin och växthusnäringen

1996/97:30 Hyresgästinflytande vid ombyggnad m.m.

1996/97:32 Redovisning i ekonomiska föreningar och handelsbolag m.m.

1996/97:33 Statens köp av färjetrafik till och från Gotland

5 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 19 september

1996/97:3 av *Chatrine Pålsson* (kd) till miljöministern

Nötöfjärden – även kallad Kyrkfjärden

1996/97:4 av *Monica Green* (s) till kommunikationsministern

Internet

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 24 september.

6 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Prot. 1996/97:4
20 september

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 19 september

1996/97:6 av *Rune Berglund* (s) till jordbruksministern
Försäljningar av skogsfastigheter inom samernas renbetesområde
1996/97:7 av *Lena Klevenås* (s) till justitieministern
Domstolsväsendets organisation

den 20 september

1996/97:8 av *Marie Wilén* (c) till statsministern
Representationen i offentliga utredningar och kommittéer
1996/97:9 av *Maggi Mikaelsson* (v) till miljöministern
EU:s stöd till miljöorganisationer

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 24 september.

7 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att följande skriftliga svar på frågor inkommit

den 19 september

1995/96:695 av *Britt-Marie Danestig-Olofsson* (v) till arbetsmarknads-
ministern
Arbetslösheten bland deltidsarbetande
1995/96:696 av *Bengt Hurtig* (v) till arbetsmarknadsministern
Uppsägningar vid Samhall

den 20 september

1995/96:703 av *Carina Hägg* (s) till näringsministern
Naturgasledning från Nordafrika till Europa

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 24 september.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdes början t.o.m. 1 § anf.19 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 11.58 och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

Barbro Nordström

1 § Överlämnande av budgetpropositionen.....	1
Anf. 1 TALMANNEN.....	1
Anf. 2 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s).....	1
Anf. 3 BO LUNDGREN (m).....	5
Anf. 4 PER-OLA ERIKSSON (c)	7
Anf. 5 ANNE WIBBLE (fp).....	10
Anf. 6 JOHAN LÖNNROTH (v)	12
Anf. 7 ROY OTTOSSON (mp)	15
Anf. 8 MATS ODELL (kd)	18
Anf. 9 TALMANNEN.....	21
Anf. 10 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s).....	21
Anf. 11 BO LUNDGREN (m) replik.....	22
Anf. 12 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik	23
Anf. 13 BO LUNDGREN (m) replik.....	24
Anf. 14 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik	25
Anf. 15 ANNE WIBBLE (fp) replik	26
Anf. 16 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik	27
Anf. 17 ANNE WIBBLE (fp) replik	27
Anf. 18 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik	28
Anf. 19 JOHAN LÖNNROTH (v) replik	29
Anf. 20 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik	30
Anf. 21 JOHAN LÖNNROTH (v) replik	30
Anf. 22 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik	31
Anf. 23 ROY OTTOSSON (mp) replik.....	31
Anf. 24 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik	31
Anf. 25 ROY OTTOSSON (mp) replik.....	32
Anf. 26 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik	32
Anf. 27 MATS ODELL (kd) replik.....	33
Anf. 28 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik	34
Anf. 29 MATS ODELL (kd) replik.....	34
Anf. 30 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik	35
Anf. 31 BO LUNDGREN (m).....	35
Anf. 32 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik	36
Anf. 33 BO LUNDGREN (m) replik.....	36
Anf. 34 PER-OLA ERIKSSON (c)	37
Anf. 35 ANNE WIBBLE (fp) replik	38
Anf. 36 PER-OLA ERIKSSON (c) replik	39
Anf. 37 JOHAN LÖNNROTH (v) replik	39
Anf. 38 PER-OLA ERIKSSON (c) replik	39
Anf. 39 JOHAN LÖNNROTH (v) replik	40
Anf. 40 ROY OTTOSSON (mp)	40
Anf. 41 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s) replik	41
Anf. 42 BO LUNDGREN (m).....	41
Anf. 43 JOHAN LÖNNROTH (v)	41

Anf. 44	MATS ODELL (kd).....	41
Anf. 45	Finansminister ERIK ÅSBRINK (s).....	42
Anf. 46	JOHAN LÖNNROTH (v).....	42
2 §	Meddelande om val	43
3 §	Hänvisning av ärenden till utskott.....	43
	Ajournering	44
	Återupptagna förhandlingar	44
4 §	Bordläggning	44
5 §	Anmälan om interpellationer	44
6 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	45
7 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	45
8 §	Kammaren åtskildes kl. 14.01.	46

Gotab, Stockholm 1996